

10. Yabancı Dil Olarak Türkçenin ve İngilizcenin İleri Seviye Öğretiminde Kelime Etkinliklerinin İncelenmesi¹

Funda YEŞİL²

Yıldız KOCASAŞ³

APA: Yeşil, F. & Kocasavaş, Y. (2023). Yabancı Dil Olarak Türkçenin ve İngilizcenin İleri Seviye Öğretiminde Kelime Etkinliklerinin İncelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (37), 196-224. DOI: 10.29000/rumelide.1406049.

Öz

Dil öğretimi sürecinde, dil becerilerinin geliştirilmesi için uygun bulunan veya bu amaç doğrultusunda özel olarak hazırlanmış çeşitli kaynaklardan, materyallerden yararlanılmaktadır. Bu materyaller arasında dil öğretimi kitapları öne çıkmaktadır. Bu kitapların biçim ve içerik özellikleri, etkili bir öğretim süreci için oldukça önemlidir. Bu sebeple dil öğretimi kitaplarının kontrolü; eksikliklerinin ve üstün yönlerinin tespiti ve değerlendirilmesi için önemlidir. Değerlendirme süreçlerinin sonunda kitaplarda yer alan etkinlikler, tespit edilen hususlar çerçevesinde güncellenmelidir. Dil öğretimi kitaplarında yer alan etkinliklerin bir kısmı kelime bilgisini geliştirmeye yöneliktir. Hedef dili öğrenen bireyin ifade gücü, sahip olduğu kelime bilgisinin derinliği ile ilişkilidir. Kelime öğretimi hem ana dili öğretiminin hem de yabancı dil öğretiminin önemli bir sahasıdır. Yabancı dil öğretimi kitaplarında hedef dile, dil düzeyine ve dil merkezlerine veya yayınevlerine göre değişik içerikler barındıran pek çok etkinlik sunulmaktadır. Bu etkinliklerde kelimelerin tür, anlam, yapı gibi çeşitli özelliklerine yönelik bilgilerin kazandırılması için çeşitli yöntemlere başvurulmaktadır. Bu çalışmada, yabancı dil olarak öğretimi faaliyetleri büyük bir hızla artan Türkçenin ve yabancı dil olarak öğretimi uzun yıllardır sistemli kaynaklarla yürütülen İngilizcenin ileri seviyede öğretimine yönelik hazırlanmış olan ders ve çalışma kitabı setlerinde bulunan kelime etkinliklerini anlam, yapı ve türe ilişkin içerikler açısından incelemek ve hedef dillere özgü içerik özelliklerini vurgulamak amaçlanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, Türkçenin yabancı dil olarak ileri seviye öğretimine yönelik hazırlanan kitaplarda çok boyutlu ve dil becerilerini bütünsel olarak ele alan kelime etkinliklerine daha fazla yer verilmesi gerektiği sonucuna ulaştırmıştır. Araştırmanın, kelime etkinliklerinin kapsamlı bir biçimde tartışılması ve geliştirilmesi

¹ Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin, Oran: %23

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 05.11.2023-**Kabul Tarihi:** 20.12.2023-**Yayın Tarihi:** 21.12.2023; **DOI:** 10.29000/rumelide.1406049

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü / Dr., İstanbul Medeniyet University, Institute of Educational Sciences, Department of Turkish and Social Sciences Education (İstanbul, Türkiye), funda.yesil@medeniyet.edu.tr, **ORCID ID:** 0000-0003-0519-1478, **ROR ID:** https://ror.org/05j1qpr59, **ISNI:** 0000 0004 0454 921X, **Crossref Funder ID:** 100018573

³ Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü / Prof., İstanbul University -Cerrahpaşa, Hasan Ali Yücel Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education (İstanbul, Türkiye), yıldiz.kocasavas@iuc.edu.tr, **ORCID ID:** 0000-0002-2830-1505, **ROR ID:** https://ror.org/01dzn5f42, **ISNI:** 0000 0004 1797 5496, **Crossref Funder ID:** 501100016003

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

bağlamında, Türkçenin yabancı dil olarak ileri seviye öğretimi çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe, kelime öğretimi, ders kitapları

Investigation of Vocabulary Activities in Advanced Level Teaching of Turkish and English as a Foreign Language⁴

Abstract

Various resources and materials are used in language teaching to develop language skills or for specific purposes. Among these materials, language teaching books are especially prominent. The format and content of these books are critical for an effective teaching process. Therefore, it is important to evaluate and control language teaching books to determine their shortcomings and strengths. Following the evaluation process, update the activities in the textbooks based on the identified issues. An individual's ability to express themselves in their target language is dependent on the extent of their vocabulary knowledge. In foreign language teaching texts, a multitude of activities with varying subject matters are available, based on the target language, language level, and publishers. These activities use a variety of methods to convey information about word features, including type, meaning, and structure. This study aims to analyze vocabulary activities of course and workbook materials designed for advanced level instruction in Turkish, a language whose foreign language teaching is rapidly expanding, and English, a language with established systematic resources for teaching foreign language. Our focus will be on content related to meaning, structure, and genre, with an emphasis on features unique to each language. The study's findings suggest that advanced-level Turkish language textbooks should incorporate multidimensional vocabulary activities that holistically address language skills. This comprehensive approach to vocabulary development can contribute to the ongoing discussion and development of effective teaching strategies for Turkish as a foreign language.

Keywords: Turkish for foreign language, vocabulary teaching, coursebooks

1. Giriş

Kelimeler tarih boyunca bilim, teknoloji, sanat, kültür, hukuk, politika, sağlık ve eğitim gibi çeşitli alanlarda gerçekleşen gelişme ve değişimlere bağlı olarak ortaya çıkar ve çeşitli etkiler doğrultusunda ortaya çıktıkları toplumların sınırlarını aşarak yayılırlar. Her bir alanın kendine ait bir kelime kümesi bulunur. Bu alanlarda öne çıkan, üreten, belirleyici bir rol oynayan toplumlara ait kelimeler evrensel bir nitelik kazanırlar. Dolayısıyla bu toplumların dilini öğrenmeye duyulan ihtiyaç da artar. Tarihsel süreçte ortaya çıkan çok sayıda dilin karşısında çeşitli ihtiyaçlar, insanları bu dillerde bir araya getirir. Böylece bu ortak dillerin kelimeleri kullanılır, tanınır ve kimi zaman farklı dillere aktarılır.

⁴ It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received - Turnitin, Rate: 23

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, **Article Registration Date:** 05.11.2023-**Acceptance Date:** 20.12.2023-**Publication Date:** 21.12.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1406049

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Dünyayı algılama ve bu algılamanın dile getirilmesi hayatın başlangıcından bitişine dek gelişimi süren ve dilleri de kapsayan çeşitli sembolik sistemler aracılığıyla gerçekleşir (Güzel ve Barın, 2016). Toplum dili oluşturur, ulusların temel öğelerinden biri olan dil ise toplumun birlikteliğini sürdürmesini sağlar (Aksan, 2009). Dil, bilişsel ve duyuşsal süreçlerle gelişen sistemli ve hareketli bir yapıdır. Bununla birlikte kişinin bilişsel ve duyuşsal gelişimini destekler. İnsan, iletişimin odağında bulunan dili içinde bulunduğu zamanın, toplumun ve kendisinin ihtiyaçlarına göre düzenleyebilir (Chomsky, 2002). Bilinmeyen zamanlardan beri dil, kendine özgü kurallar içinde gelişen doğal ve toplumsal bir araçtır (Ergin, 2009). Değişkendir, doğrudan veya dolaylı bir iletim aracıdır, sistemli bir biçimde ve insanlar tarafından üretilen bir kurallar toplamıdır. Bilimden ve kültürden beslenir, bilimi ve kültürü şekillendirir (Aksan, 2009; Vural ve Böler, 2011). Farklı tarihî dönemlerde politik, ekonomik veya kültürel ortaklıklarda bulunan toplumlar tarafından üretilen dillerde de yapı ve söz varlığı bakımından ortaklıklar tespit edilebilir.

Dilin en temel tanımı, ses ve anlamın belli bir düzendeki birlikteliğidir. Bir dilde anlama ve üretme aynı anda gerçekleşebiliyorsa bu durum, ilgili dile hâkim olunduğunu göstermektedir (Chomsky, 2002). Dil, kelimeler ve cümlelerle işlerlik kazanır. Dile özgü birimlerle gerçek dünya yeniden yapılandırılır (Karaağaç, 2009). Bu özellik, dilin gücünü en yalın şekilde kanıtlar.

Dil edinimi ve öğreniminde ana dili, yabancı dil, bilim dili, hedef dil ve kaynak dil gibi birçok kategoriden söz edilebilir. Bir iletişim sürecinde tüm bu kategoriler iç içe bulunabilir. Bu durum, dil öğretimine yönelik planlamaları zorlaştırabilir. Bu zorluğun giderilmesi, yabancı dil öğrenen kişinin ana dilini çok iyi kullanabilmesi ile mümkün olabilir (Demircan, 2013). Bu kategorilere ilişkin öğretim süreçleri farklı şekillerde düzenlenebilse de anlamlandırmada bir karmaşanın ortaya çıkmaması için öğretime özgü kavramlarda ortak tanımlamalar belirlenmelidir. Bu tanımlamaların yapılabilmesi öğretim programlarının temel alınması ile mümkündür. Ortak kavramları tanımlarken programları takip etmemek, tanımlama ve anlamlandırmalarda bir karmaşanın ortaya çıkması ile sonuçlanabilir (Güzel ve Barın, 2016).

Sahip olunan karakteristik özellikler, ihtiyaçlar, yargılar, fikirler gibi pek çok sebep söz varlığına dâhil edilen kavramlar üzerinde belirleyicidir (Karadağ, 2019). Dil, düşünceleri görünür kılmaktadır. Dünya görüşleri, bakış açıları ilk olarak ana dili çerçevesinde şekillense de yabancı bir dilin öğrenilmesi bu çerçevenin sınırlarını genişletir. Dilleri birbirinden ayıran noktalar yalnızca ses ve şekiller değildir. Diller mekanik olmanın ötesinde, kendilerine özgü açıklama ve görme biçimleri olan yapılardır (Akarsu, 1984). Bir dile hâkim olmanın göstergelerinden biri, o dilde ilk kez karşılaşılan yapıları anlamlandırabilmek ve anlatımlar üretebilmektir. İnsanın sahip olduğu bu yaratma özelliği, kullandığı iletişim dilini eşsiz yapan temel unsurlardan biridir (Chomsky, 2002). Yabancı dil öğreniminde karşılaşılan yeni yapılardan çıkarımlar elde edebilmek, ana diline benzer bir şekilde, öğrenmenin ileri seviyede gerçekleştiğinin göstergelerinden biridir.

Ana dilinin geliştirilmesi için izlenen süreçler medeni ülkeleri; kurallara hâkimiyet, dil becerileri vasıtasıyla duygu ve düşünce dünyasını sezme, yerel ve evrensel ürünleri tanıtmaya ve estetik algısını geliştirme gibi ortak amaçlarda bir araya getirir. Ana dili eğitiminde temel dil becerilerinin geliştirilmesine; dil bilgisi, kelime bilgisi ve edebî ürünlere yönelik etkinlikler bulunmaktadır (Aytaş ve Çeçen, 2010). Ana dili öğretimi sürecinde dil ve düşünme becerilerini, yerel ve evrensel gerçeklere ilişkin farkındalık uyandırarak geliştirmek amaçlanır (Sever, 2000). Bununla birlikte, ana dili edinimi amaçlarına yönelik bir süreç takip edilmediği için “edinim” söylemi “öğrenim”e yeğlenir (Güzel ve Barın, 2016). Dil öğretimi sürecindeki eylemler hedef kitlelerin özelliklerine göre yapılandırılır. Yabancılar için planlanan bir dil öğretim sürecinde öncelikli olan kurallardır fakat o dili ana dili olarak konuşanlar, dilin kurallarına ilişkin farkındalıklarını sonradan kazanırlar (Aytaş ve Çeçen, 2010). Ana dili edinimi

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

sürecinden farklı olarak yabancı dil öğretimi süreci belli amaçlar çerçevesinde yapılandırılır. Bu süreçte, çeşitli dil yapıları aracılığıyla kültürel değerlerin aktarımı da sağlanır ve bu aktarım sürecinde ana dili gelişimine yönelik uygulamalardan farklı yollara başvurulur.

Yabancı dil öğretimi, başlangıcı yaklaşık iki bin yıl öncesine uzanan bir süreç olsa da 19. ve 20. yüzyıllar, Avrupa'da politik yapılanmaların şekillendiği, ekonomik ilişkilerin yoğunluk kazandığı dönemler olduğundan yabancı dil öğretimine olan gereksinim artmakta ve günümüz faaliyetlerini de etkileyen çalışmalar üretilmektedir (Özdemir, 2012). Politika ve ekonomi alanlarında artan etkiler, bu etkilerin öznesi olan toplumların dillerine olan ilginin ve bu dillerin diğer diller üzerine olan yansımalarının artması ile sonuçlanır (Develi, 2012). Benzer bir biçimde, düşüncenin ve kültürün ilerlemesi, doğduğu sınırların ötesine geçmesi, bu alanlarda yapılan üretimlerin ait olduğu dili diğer diller arasında öne çıkarmaktadır (Akarsu, 1984). Dolayısıyla bu konularda duyulan iletişim ihtiyacında sadece ana dilinden destek almak yetersiz hâle gelir ve yabancı dil öğrenmek bir zorunluluk olur. Bu zorunluluğun bir neticesi olarak farklı zaman dilimlerinde sırasıyla Grekçe, Latince, Arapça, Fransızca ve İngilizce öne çıkan diller olur (Demircan, 2013). Son yıllarda Türkiye'ye yönelen göç hareketlilikleri, eğitim için Türkiye'yi tercih eden yabancı öğrenci sayısının hızla artması gibi güçlü sebepler, Türkçenin de bu sıralamaya girmesi ile sonuçlanmış ve çeşitli kamu kurum ve kuruluşları veya özel kuruluşlar aracılığıyla Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi faaliyetleri büyük bir hız ve yaygınlık kazanmıştır. Dolayısıyla Türkçe öğretiminde yararlanılan kaynakların nicelik ve nitelik bakımından zenginleştirilmesi, dili öğrenen kitlelere özgü düzenlenmesi zorunluluk hâline gelmiştir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılacak etkinliklerin birden fazla dil becerisine seslenmesi; açık ve anlaşılır bir içerik sunması ve amaçlara uygun olması, hedef kitlenin özellikleri ile örtüşmesi ve uygun bir biçimde ölçülebilir olması beklenmektedir (Bölükbaş, 2016). Öğretimde basitten karmaşığa, somuttan soyuta bir yol izlenmeli ve kelime öğretiminin ilk aşamalarında öğrencilerin daha kolay kavrayabilecekleri ve daha sık karşılaştıkları kelimeler kazandırılmalıdır. Kelimeler bağlam içinde anlam kazandıklarından yeni yapıların öğrenilmesinde öğrencilerin tanıdığı kelimelerden yola çıkılmalıdır. Dolayısıyla yeni kelimelerin öğretilmesi sürecinde tanıdık yapılara başvurmak kolaylık sağlayacaktır (Demirel, 2016).

*Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'*ne (AOÖÇ) göre dil, kullanıcıları olan öğrenciler için öğrenmeleri gereken bir konu değildir, kullanımına hâkim oldukları bir iletişim aracıdır. Bu bakış açısı öğrenciler için teşvik edicidir (Council of Europe [CoE], 2018). AOÖÇ'de sunulan seviyeler çeşitli amaçlar kapsamında hazırlanmıştır. Bu amaçlar genel olarak öğrenme sürecini düzenlemek ve bu süreçteki ilerlemeyi takip etmek, dilin bilinirlik seviyesini belirlemeye yardımcı olmak gibi niteliklerle özetlenebilir. Her bir seviye için yer verilen tanımlayıcı ölçekler ise öğrencilerin hazır bulunuşlukları konusunda bilgi vermekte ve onların hedef belirlemelerinde yol gösterici olmaktadır. Her bir seviye için bir tanımlayıcıya yer verilmesi de bu durum bu seviyeler için tanımlayıcı yazılmasının mümkün olmadığı anlamına gelmemektedir. Tanımlayıcıların temel amaçları, öğrenme ortamının gerçek dünyayla ilişkilendirilmesi ve öğrenilenlerin hayata uyarlanması işlevlerini yerine getirmektir. Bu doğrultuda 2018'de yayımlanan çerçeve metninde 2001 yılında yayımlanan metin için gerekli bulunan güncellemeler yapılmıştır (CoE, 2018). Ardından, 2020 yılında yayımlanan ve Türkçe çevirisi de bulunan yeni AOÖÇ'de, 2001 yılında yayımlanan metin yeniden işlenmiş ve özellikle C1-C2 seviyeleri için zenginleştirilmiş tanımlamalara yer verilmiştir (CoE, 2020). AOÖÇ'nin 2020 yılında sunduğu yeni dil seviye ve tanımlayıcıları yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sürecine uyarlandığında, kelime bilgisi ve kelime dağarcığı hâkimiyeti artabilir ve daha aktif bir dil kullanımı gerçekleşebilir (Demirdöven, 2021).

Adres	Address
--------------	----------------

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Konuşmalar hecelerın seslendirilmesi yoluyla gerçekleşse de kavramlar kelimelerle anlam kazanır. Çeşitli beceriler aracılığıyla dile getirilen kelimeler, kişiyi zihinde canlandırmalara ve duygu değişikliklerine yönlendirebilir. Türkçe, somut anlatımlara çokça yer verilen bir dildir (Aksan, 2006). Kelime öğretiminde, kelime türlerinin taşıdığı niteliklerin anlama olan etkisine, eksik bir kelime türü kullanımının ortaya çıkardığı sorunlara yönelik farkındalık kazandırılmalıdır (Onan, 2017).

Son yıllarda literatürde kelime öğrenme ile ilgili stratejilere ve kelime öğretimini etkileyen ideolojilere dikkat çekilmektedir. Bununla ilgili olarak öğrencilerin kelime öğrenme sürecinde daha aktif bir rol üstlenmeleri için nasıl yönlendirilmeleri gerektiği üzerinde durulmuştur. Öğrenme sürecinde tek dilli sözcüklere başvurma, bağlamdan anlama ulaşma, çeviriden yararlanma, kelimelerin tesadüfi veya doğrudan öğrenimi gibi konular merkezinde öğrenci faaliyetleri tartışılmaya devam etmektedir. Bu tartışmalar doğrultusunda birçok araştırmacı çeşitli konularda görüş birliğine varmışlardır: Öğrencilerin yeni kelimelerle etkileşimleri ve kendi üretimleri konusunda desteklenmeleri, kelimeleri akılda tutmaktan çok kullanmaya yönelik faaliyetler; kelime öğreniminde görev-öğrenci-öğrenme bağlamının öğrenim sürecinin etkililiği için uygun bir biçimde kurulması ve iletişimde kelime dağarcığının temel bir unsur olarak yorumlanması (Larotta, 2011). Tesadüfi öğrenme ve kasıtlı öğrenme arasındaki fark da kelime öğreniminde belirleyicidir. Bu ayrıma önem kazandıran nokta; kelime öğretimini bunu esas alan etkinliklerle değil, öğrenme ortamı içinde veya dışında ve diğer etkinlikler esnasında gelişen doğal bir süreç içinde, tesadüfen gerçekleştirebilmektir (Read, 2004).

Kelimelerin zorluk düzeyi, buldukları metnin anlaşılabilirliği üzerinde etkilidir. İngilizceyi ana dili veya yabancı dil olarak konuşanların okuma becerilerinin gelişmesinde kelime bilgisinin önemi büyüktür (Graves, 2006). Kara-Özkan ve Nurlu (2020), kelimelerin bağlam temelli öğretiminin, öğrencinin dışsal bir kaynağa başvurma ihtiyacı hissetmeden, kendi zihinsel çabaları ile anlama ulaşmalarını sağlayacağını ve böylece kalıcı bir öğrenmenin gerçekleşeceğini belirtmişlerdir. Kelime dağarcığı zengin olan öğrenciler düşüncelerini daha öz güvenli ifade etmektedirler. Bir kelimenin tam anlamıyla kavranması dilsel olan ve olmayan bütün unsurların tanınmasıyla gerçekleşmektedir. Dilsel bir formda yazı, anlam, görsel ve duyuşal şemalar gibi dilsel olan ve olmayan bütün unsurlar yer almaktadır. Kelime öğreniminde sözlüğe fazlasıyla başvurma, kelimelerin açıklanmasına fazlasıyla ihtiyaç duyma gibi durumlar kelime öğrenme sürecini yavaşlatabilir. Kelime öğrenme; kelimeler arası ilişkilendirme, yapı analizi, çok anlamlılık gibi konularda farkındalığa sahip olma ve kelimeleri aktif kullanmayı içeren karmaşık bir süreçtir. Kelime öğretiminin amacı, dil öğrenen kişilerin bu süreci hayat boyu aktif kılmalarını sağlayacak güçlü stratejileri hazırlamaktır (Bromley, 2007).

Bu araştırmada “yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce ileri seviye ders kitaplarındaki kelime etkinliklerinin kelime anlamı, kelime türü ve kelime yapısına yönelik içerikleri nasıl sunulmuştur” problem cümlesinden hareket edilmiştir. Araştırmada; yabancı dil olarak öğretimi faaliyetleri büyük bir hızla artan Türkçenin ve yabancı dil olarak öğretimi çok uzun yıllardır sistemli kaynaklarla yürütülen İngilizcenin ileri seviyede öğretimine yönelik hazırlanmış olan ders ve çalışma kitabı setlerinde bulunan kelime etkinliklerini anlam, yapı ve türe ilişkin içerikler açısından incelemek ve hedef dillere özgü içerik özelliklerini vurgulamak amaçlanmıştır. Diller arasında bir karşılaştırma yapılmamıştır. Yabancı dillerin ileri seviyede öğretiminde yararlanılan ders ve çalışma kitapları, dili öğrenen kişinin hedef dile yönelik becerilerini güçlendirme, kelime bilgisini artırma ve zenginleştirme amaçları ile hazırlanmıştır. Bu kitap setlerinde kelime ve kelime grupları ile ilgili daha soyut ifadelere ve karmaşık yapılara yer verilmektedir. Araştırmada ele alınan ders ve çalışma kitaplarında bulunan kelime etkinliklerinin bu ölçütler bağlamında değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

2. Yöntem

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmanın modeli olan nitel çalışmalarda, farklı temalara ulaşma sürecinde özelden genele bir yol izlenir ve veriler tümevarıma ulaştıracak biçimde analiz edilerek yorumlanır (Bütün, 2014). Nitel ve nicel araştırmaların süreçleri çeşitli açılardan benzerlikler taşısa da nitel çalışmalar kendine özgü birtakım adımları ve desenleri kapsamaktadır (Dede, 2014). Bu araştırmada doküman incelemesinden faydalanılmıştır. Ele alınan olguya ilişkin yazılı materyallerin değerlendirildiği doküman incelemesinde, veri toplama sürecinde farklı yöntemlere başvurulabilir. Yazılı materyallerden elde edilen veriler araştırma amacı ve problemi doğrultusunda çözümlenir. Bu materyallerin ders kitapları, gazeteler veya raporlar gibi önceden değerlendirilmiş ve düzenlenmiş kaynaklar olması araştırmaya katkı sağlar; araştırmanın niteliğini, geçerlik ve güvenilirliğini artırabilir (Yıldırım ve şimşek, 2016). Bu araştırma kapsamında da ders ve çalışma kitaplarındaki kelime etkinlikleri incelenmiş ve yabancı dil öğretimi bağlamında değerlendirilmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, Türkçenin ve İngilizcenin yabancı dil olarak ileri seviye öğretiminde yararlanılan ders ve çalışma kitabı setlerinden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklem belirleme sürecinde ölçüt örneklemeye başvurulmuştur. Ölçüt örnekleme, amaçlı örnekleme yöntemlerinden biridir ve bu yöntemde nitel araştırma geleneği takip edilir. Ölçüt örneklemeye başvuru alan araştırmalarda söz konusu ölçütler, araştırmanın başında belirlenir; araştırmacı tarafından hazırlanabileceği gibi mevcut ölçütlere de başvurulabilir. Araştırma sürecinde ilgili ölçütlere karşılıklar aranır (Yıldırım ve şimşek, 2016). Bu süreçte dikkat edilmesi gereken hususlar; söz konusu ölçütlerin araştırmaya sağlayacağı katkı, araştırmanın amacını yansıtabilmesi, zengin bilgi içerikli durumlar sunması açısından iyi belirlenmiş olmasıdır (Turan ve Yılmaz, 2018). Bu araştırmanın örneklemi olarak ele alınan ders ve çalışma kitabı setlerine ilişkin belirlenen ölçüt, *yaygın kullanım ve kolay ulaşılabilirliktir*.

2.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlenmesi

Bu araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analize başvurulmuştur. Bu analiz türünde veriler, araştırmacı tarafından önceden belirlenen temalara uygun biçimde, herhangi bir müdahalede bulunulmadan aktararak düzenlenir ve değerlendirilir. Aktarım sürecinin ardından verilerin seçilmiş bir bölümü araştırmacı tarafından olduğu gibi sunularak yorumlanır (Sönmez ve Alacapınar, 2018; Gürbüz ve şahin, 2018). Yorumlama, araştırma öncesinde belirlenmiş temalar kapsamında gerçekteleşir. Temalar ilişkilendirilir, anlamlandırılır ve kimi zaman tahmin yürütmeye başvurulur (Yıldırım ve şimşek, 2016). Bu araştırmanın örnekleminde yer alan ders ve çalışma kitabı setlerindeki kelime etkinlikleri tespit edilerek listelenmiş; etkinliklerde *kelime anlamı*, *kelime yapısı* ve *kelime türüne* yönelik içeriklerin sunulduğu belirlenmiş, bu sebeple etkinlikler anlam, yapı ve tür temalarında sınıflandırılmış ve araştırma bu temalar bağlamında yürütülmüştür.

Bir araştırmada sayılar, araştırma sürecinin tamamlayıcısı olarak sunulduğunda nitel araştırmalar için kabul edilebilir ve değerli bir stratejidir (Maxwell, 2010). Bu sebeple, araştırmadan elde edilen verileri daha somut hâle getirerek araştırmanın niteliğini artırmak amacıyla ders kitaplarında yer alan etkinliklerin sayılarının belirlenen kategoriler kapsamında grafiklerle sunumuna da yer verilmesi ve yorumlanması uygun bulunmuştur. Araştırmada, yaygın kullanım ve kolay ulaşılabilirlik ölçütü bağlamında, Türkçenin yabancı dil olarak ileri seviyede öğretimine yönelik *İstanbul, Yeni Hitit ve Yedi İklim*; İngilizcenin yabancı dil olarak ileri seviyede öğretimine yönelik *Face2Face*, *Empower* ve *New Headway* ders ve çalışma kitabı setleri değerlendirilmiştir. Ders ve çalışma kitaplarının seçimlerinde,

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

öğretim yaklaşımlarının ve kelime etkinliklerinin tespitinde Türkçe ve İngilizce öğretimi alanları uzmanlarının görüşlerine başvurulmuştur.

3. Bulgular

İletişim odaklı yaklaşım temelinde hazırlanmış olan *İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı*'nda (C1/+), her biri 3 bölümden oluşan 12 ünite bulunmaktadır. Ünitelerde yer alan bu bölümlerde farklı dil becerilerine yönelik başlıklara yer verilmiştir. *İstanbul Yabancılar için Türkçe Çalışma Kitabı*'nda (C1/+)'da her biri 3 bölümden oluşan 12 ünite okuma ve dil bilgisi etkinliklerine ağırlık verilmiştir. İletişim odaklı yaklaşım temelinde hazırlanmış olan *Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı*'nda (B2/C1), *İstanbul Yabancılar için Türkçe* öğretimi serisine benzer bir biçimde, her biri 3 bölümden oluşan 12 ünite bulunmakta ve yine bu bölümlerde farklı dil becerilerine ve etkinlik türlerine yönelik başlıklara yer verilmektedir. Kitabın sonunda, Türkçe terimlere verilen İngilizce karşılıklar sunulmuştur. Aynı seriye ait çalışma kitabında (B2/C1), her biri 3 bölümden oluşan 12 ünite farklı dil becerilerine ilişkin etkinlikler sunulmuştur. Türkçenin ileri seviyede öğretimi kapsamında ele alınan son serinin ders kitabı olan *Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı* (C1) da iletişim odaklı yaklaşım temelinde hazırlanmıştır. Bu kitapta her biri 3 bölümden oluşan 8 ünite yer almaktadır. Üniteler farklı dil becerilerine ve etkinlik türlerine göre başlıklandırılmıştır. Aynı seriye ait çalışma kitabında (C1) da ünite ve ünite içi bölüm sayılarında ders kitabı takip edilmiştir. Burada yer alan okuma ağırlıklı etkinliklerde de dil becerilerine ve etkinlik türlerine ilişkin başlıklar sunulmuştur.

İngilizcenin ileri seviyede öğretimi kapsamında ele alınan ilk serinin ders kitabı olan *Face2Face Student's Book (Advanced)* kitabında iletişim odaklı yaklaşım temelinde hazırlanan, her biri 3 bölümden oluşan 10 ünite sunulmaktadır. Ünitelerde yer alan etkinlikler farklı dil becerilerine göre başlıklandırılmıştır. Bu başlıklarda dikkat çeken unsur, konuşma etkinliklerinin okuma ve dinleme becerileri bağlamında düzenlenmesidir. Seriye ait çalışma kitabında da her biri 3 bölümden oluşan 10 ünite sunulmakta, bu bölümlerde farklı dil becerilerine ve kelime anlamlarına yönelik etkinliklere yer verilmektedir. Kitabın son bölümünde üniteler kapsamında hazırlanmış okuma ve yazma etkinlikleri sunulmuştur. Çalışma kapsamında ele alınan bir diğer ders kitabı olan *Empower Student's Book (Advanced)* adlı kitapta iletişim odaklı yaklaşım temelinde hazırlanmış olan ve her biri 4 bölümden oluşan 10 ünite bulunmaktadır. Ünitelerde yer alan etkinlik başlıkları farklı dil becerileri, dil bilgisi konuları ve kelime bilgisi kapsamında belirlenmiştir. Ünite sonlarında bu konulara yönelik ek çalışmalar sunulmuştur. Kitap sonunda da yine bu konular çerçevesinde detaylı bilgiler aktarılmış ve etkinliklere yer verilmiştir. Seriye ait çalışma kitabında da ders kitabına benzer ünite/bölüm sayılarına yer verilmiş ve başlıklar, yine ders kitabına benzer biçimde farklı dil becerileri, dil bilgisi ve kelime bilgisi çerçevesinde düzenlenmiştir. İngilizcenin ileri seviyede öğretimi kapsamında ele alınan son serinin ders kitabı, *New Headway Student's Book (Advanced)* adlı kitaptır. Bu kitap ve bu seri, çalışmada ele alınan Türkçe ve İngilizce öğretimi kitaplarından farklı olarak eklektik yaklaşım temelinde hazırlanmıştır. Kitapta 12 ünite bulunmakta fakat üniteler kendi içerisinde bölümlere ayrılmamaktadır. Ünitelerde sunulan başlıklar farklı dil becerilerini işaret etmektedir. *Face2Face* serisinde olduğu gibi, bu kitapta da konuşma becerileri dinleme ve okuma becerileri ile ilişkilendirilerek sunulmuştur. Seriye ait çalışma kitabında da ünitelerde bölümlenmeye gidilmemiştir. Ünitelerde sunulan başlıklar dil becerileri ve dil bilgisi konuları kapsamındadır. Kitabın son bölümünde farklı metin türleri ve bu metinlerle ilgili etkinlikler sunulmuştur.

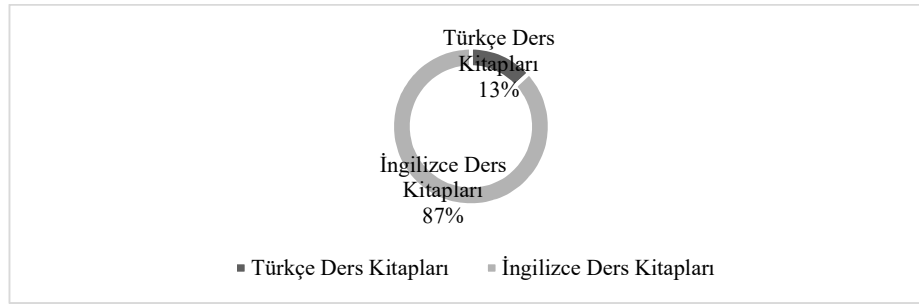
Türkçe ve İngilizcenin ileri seviyede öğretimi ders ve çalışma kitaplarında yer alan etkinlikler kelime öğretimi kapsamında değerlendirildiğinde, 1785 etkinliğin bu kapsama dâhil edilebilir nitelikte olduğu tespit edilmiştir. Bu sayının 1509'u İngilizce öğretimi, 276'sı ise Türkçe öğretimine yönelik etkinliklerin sayısıdır. Etkinliklerin yüzde olarak dağılımı aşağıda yer alan grafikte sunulmuştur:

Adres	Address
<i>RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi</i>	<i>RumeliDE Journal of Language and Literature Studies</i>
e-posta: editor@rumelide.com	e-mail: editor@rumelide.com,
tel: +90 505 7958124	phone: +90 505 7958124

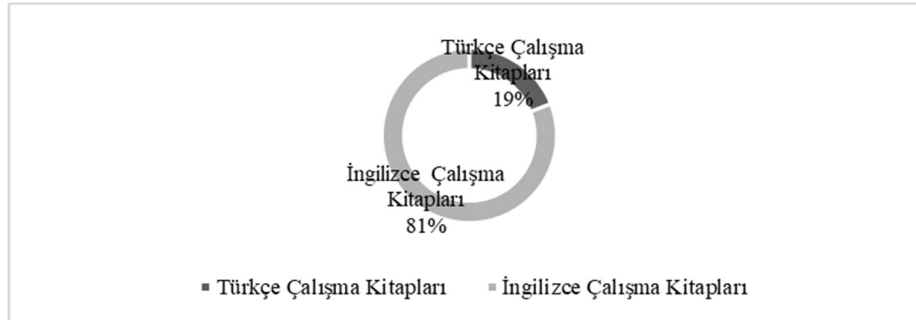
Şekil 1: İleri Seviye Ders ve Çalışma Kitaplarındaki Kelime Etkinlikleri (%)

Türkçe ve İngilizcenin ileri seviyede öğretimi kapsamındaki kelime öğretimi etkinlikleri ders kitaplarına yönelik olarak ele alındığında, 1105 etkinliğin kelime öğretimi kapsamında değerlendirilebileceği belirlenmiştir. Bu sayının 959'u İngilizce öğretimi, 146'sı ise Türkçe öğretime yönelik etkinliklerin sayısıdır. Etkinliklerin yüzde olarak dağılımı aşağıda yer alan grafikte sunulmuştur:

Şekil 2: İleri Seviye Ders Kitaplarındaki Kelime Etkinlikleri (%)

Türkçe ve İngilizcenin ileri seviyede öğretimi kapsamındaki kelime öğretimi etkinlikleri çalışma kitaplarına yönelik olarak ele alındığında, 680 etkinliğin kelime öğretimi kapsamında değerlendirilebileceği belirlenmiştir. Bu sayının 550'si İngilizce öğretimi, 130'u ise Türkçe öğretime yönelik etkinlikleri ifade etmektedir. Etkinliklerin yüzde olarak dağılımı aşağıda yer alan grafikte sunulmuştur:

Şekil 3: İleri Seviye Çalışma Kitaplarındaki Kelime Etkinlikleri (%)

Çalışma kapsamında kelime öğretimi kapsamında değerlendirilebileceği belirlenen etkinlikler, üç kategori bağlamında analiz edilmiştir. Bu kategoriler kelime anlamı, kelime türü ve kelime yapısı etkinlikleri olarak tanımlanmıştır. İlgili kategoriler bağlamında öncelikle Türkçenin ileri seviyede öğretimi ders ve çalışma kitapları, daha sonra İngilizcenin ileri seviyede öğretimi ders ve çalışma

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com

e-mail: editor@rumelide.com,

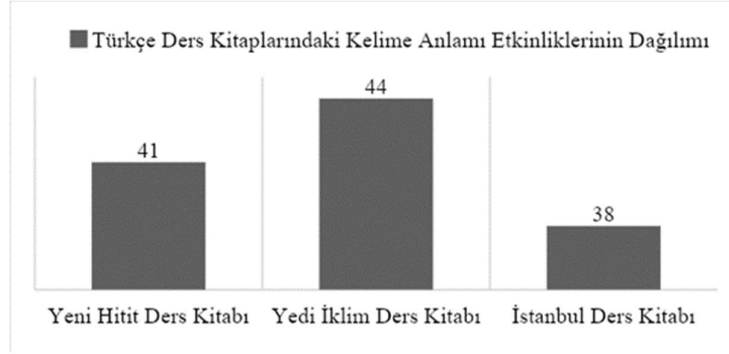
tel: +90 505 7958124

phone: +90 505 7958124

kitaplarına ilişkin veriler, bulguların daha açık ve somut olarak sunulabilmesi amacıyla grafiklerle aktarılmıştır.

3.1. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ileri seviye ders kitaplarındaki kelime anlamı etkinliklerine ilişkin bulgular

Türkçenin ileri seviyede öğretimi kapsamındaki kelime anlamı etkinlikleri ders kitaplarına yönelik olarak ele alındığında, 123 etkinliğin kelime öğretimi kapsamında değerlendirilebileceği belirlenmiştir. Bu etkinliklerin ders kitapları bağlamındaki dağılımı aşağıda yer alan grafikte sunulmuştur:

Şekil 4: Türkçe Öğretimi İleri Seviye Ders Kitaplarındaki Kelime Anlamı Etkinlikleri

1. laf işilmek	☐	söylenmesi çok ayıp söz	☐
2. başından geçmek	☐	anlayabilmek	☐
3. havaya girmek	☐	azarlanmak	☐
4. hoşuna gitmek	☐	aşırı derecede gülmek	☐
5. nutku tutulmak	☐	beğenmek	☐
6. ağıza alınmayacak	☐	bitmek	☐
7. akli ermek	☐	kibirilenmek, övünmek	☐
8. sonu gelmek	☐	konuşamaz olmak	☐
9. kaşlarını çatmak	☐	utanmak	☐
10. gülmekten kınılmak	☐	yaşanmak, olmak	☐
11. pot kırmak	☐	karşısındakine dokunacak söz söylemek	☐
12. yüzü kızarmak	☐	kızmak, sinirlenmek	☐
Doğru Yanlış			
1. "Ağızına biber doldururum." sözü yalancı ortaya çıkan kişilere söylenir.	☐	☐	
2. Komşu, Alman misafirini kandırmak için ona "ulan"ın anlamını yanlış anlatmış.	☐	☐	
3. Alman uzman toplantıda herkese "ulan" diyerek hitap ediyormuş.	☐	☐	
4. Annesinin söylediğine göre Fatoş sokakta oyun oynamazmış.	☐	☐	
5. Fatoş niye azarlandığını anlayamamış.	☐	☐	

Şekil 5: Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı Kelime Anlamı Etkinlik Örneği [Uzun, N. E. (Ed.), 2014, s. 13]

Yeni Hitit ders kitabında bulunan kelime anlamı etkinlikleri tür olarak eşleştirme ve boşluk doldurma ağırlıklıdır. Bu etkinliklerde kelimelerin temel anlamları, mecaz anlamlı ifadeler, deyimler, terimlerle

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

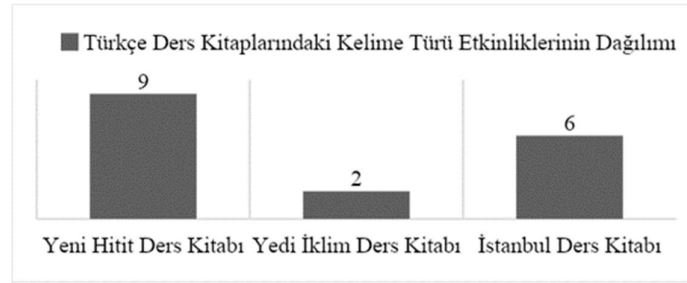
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

İlgili içeriklerin sunulduğu görülmüştür. Özellikle mecaz anlamlı ifadeler ve deyimler üzerinde durulduğu tespit edilmiştir. Etkinliklerin bir kısmı metin bağlamında sunulmuştur. *İstanbul* ders kitabında bulunan kelime anlamı (temel anlamlar, mecaz anlamlı ifadeler, terimler...) etkinliklerinin de büyük kısmı metinlere ilişkindir. Bu etkinliklerde de eşleştirme ve boşluk doldurma uygulamalarının öne çıktığı görülür. *Yedi İklim* ders kitabında yer alan kelime anlamı etkinlikleri diğer iki kitaba kıyasla daha fazla çeşitlilikle sunulmuştur. Etkinliklerde deyimlerin anlamlarına ağırlık verilmiştir. Etkinlik türleri açısından diğer iki kitapta öne çıkan boşluk doldurma ve eşleştirme uygulamaları ile birlikte, işaretleme ve yazılı anlatım gibi farklı uygulamalar sunulmuştur.

3.2. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ileri seviye ders kitaplarındaki kelime türü etkinliklerine ilişkin bulgular

Türkçenin ileri seviyede öğretimi kapsamındaki kelime türü etkinlikleri ders kitaplarına yönelik olarak ele alındığında, 17 etkinliğin kelime türü öğretimi kapsamında değerlendirilebileceği belirlenmiştir. Bu etkinliklerin ders kitapları bağlamındaki dağılımı aşağıda yer alan grafikte sunulmuştur:

Şekil 6: Türkçe Öğretimi İleri Seviye Ders Kitaplarındaki Kelime Türü Etkinlikleri

4 Aşağıdaki kelimeleri boşluklara yerleştirilim.

nihayet / zira / aksi halde / böylece

Anlatıldığına göre, Sasani hükümdarlarından Adil Nuşirevan, güzel bir yaz günü, adamlarıyla ava çıkmış. O tepe, bu yamaç epey uğraştıktan sonra, hükümdarın adamları bir dağ keçisi vurmuşlar. vurdukları dağ keçisini düze indirip kebab yapmak hükümdara sunmak istemişler. Düze iner inmez ateş yakmışlar. Aві kesmişler, kızartmak için hazırlamışlar. Bakmışlar ki yanlarında tuz yok. Yakınlarda bir köy varmış. Tuz getirmesi için bir asker görevlendirmişler. Yola çıkmadan önce Adil Nuşirevan askeri çağırmış. Karşısına alıp: "Tuz para ile al!" demiş." bedava alma adeti çıkar, köy harap olur"

Etrafındakiler:

"Bu kadirlik şeyden ne zarar gelir ki, padişahım?"

Padişah şöyle cevap vermiş:

"Cihanda zulmün temeli ufak bir şeydi. Ama her gelen onu büyüttü. şimdiki duruma ulaştı. Eğer padişah halkın bahçesinden bir elma yerse, etrafındakiler ağacı kökünden sökerler. padişah beş yumurta için zulmü reva görürse, askerleri bin tavuğu şişe vururlar."

5 Aşağıdaki cümleleri eşleştirilim.

1. Kalacak yerimiz yok	a. kuşkusuz her şeyi teslim edebilirim.
2. İlk benzin istasyonundan benzin almamız gerekir	b. o halde en yakın bir otele gidelim.
3. Bu toplantıya	c. zira hep canım sıkılıyor.
4. Sana o kadar çok güveniyorum ki	ç. aksi halde yolda kalırsınız.
5. Bir daha hiçbir yere seninle gelmeyeceğim	d. özellikle senin katılmanı istiyorum.

Şekil 7: İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı Kelime Türü Etkinlik Örneği [Bölükbaş, F. ve Yılmaz, M. Y. (Ed.), 2017, s. 77]

Yeni Hitit ders kitabında bulunan kelime türü etkinlikleri, etkinlik türü bakımından eşleştirme ve boşluk doldurma ağırlıklı olarak sunulmuştur. Bu etkinliklerde öne çıkan kelime türleri fiil ve fiilimsiler, edat ve bağlaçlar olarak sıralanabilir. *İstanbul* ders kitabında kelime türleri ile ilgili az sayıda etkinliğe rastlanmıştır. Yine eşleştirme ve boşluk doldurmanın ağırlıkta olduğu bu etkinliklerde bağlaç ve edat türündeki kelimeler öne çıkmaktadır. Bu etkinliklerde kelime türlerinin genel olarak kelime anlamlarıyla ilişkilendirildiği belirlenmiştir. *Yedi İklim* ders kitabında ise yine bağlaç ve edat türündeki kelimelerin cümle içindeki kullanımlarını kazandırmak amacıyla test ve boşluk doldurma türündeki etkinlikler sunulmuştur.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com

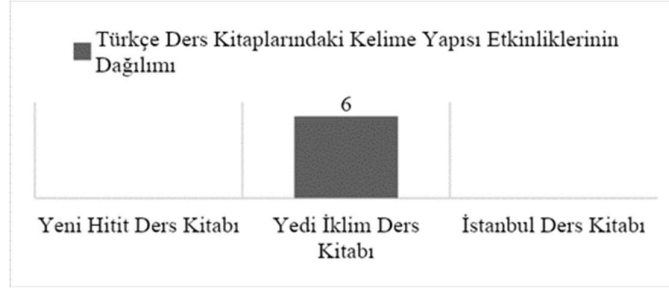
e-mail: editor@rumelide.com,

tel: +90 505 7958124

phone: +90 505 7958124

3.3. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ileri seviye ders kitaplarındaki kelime yapısı etkinliklerine ilişkin bulgular

Türkçenin ileri seviyede öğretimi kapsamındaki kelime yapısı etkinlikleri ders kitaplarına yönelik olarak ele alındığında, yalnızca *Yedi İklim* ders kitabında bulunan 6 etkinliğin bu kapsama dâhil edilebileceği tespit edilmiştir:

Şekil 8: Türkçe Öğretimi İleri Seviye Ders Kitaplarındaki Kelime Yapısı Etkinlikleri

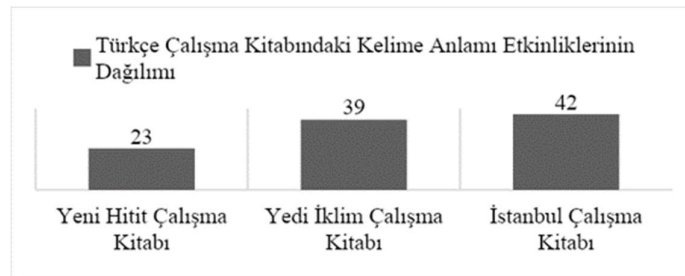
- Mehmet Efendi on beş yıldır **bakkalcılık** yapıyor.
Mehmet Efendi on beş yıldır **bakkalık** yapıyor.
- Yiyecekleri kokturmuşsun.
- Bölgeyi sorunlar artıyor.
- Her şeyi pahalılandırmışsınız.
- Bilinçleşmenin gerçekleşmesini eğitim sağlayacaktır.

Şekil 9: Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı Kelime Yapısı Etkinlik Örneği [Barın, E., Çobanoğlu, Ş., Ateş, Ş., Balcı, M. ve Özdemir, C. (Ed.), 2018, s. 89]

Yedi İklim ders kitabında bulunan yapı etkinliklerinde öne çıkan bir etkinlik türü söz konusu değildir. Kelime yapısı öğretimi kapsamında anlam-yapı ilişkilendirmeleri ve birleşik kelimelerin yazımına ilişkin konuların üzerinde durulduğu görülmüştür.

3.4. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ileri seviye çalışma kitaplarındaki kelime anlamı etkinliklerine ilişkin bulgular

Türkçenin ileri seviyede öğretimi kapsamındaki kelime anlamı etkinlikleri çalışma kitaplarına yönelik olarak ele alındığında, 104 etkinliğin kelime anlamı öğretimi kapsamında değerlendirilebileceği belirlenmiştir. Bu etkinliklerin çalışma kitapları bağlamındaki dağılımı aşağıda yer alan grafikte sunulmuştur:

Şekil 10: Türkçe Öğretimi İleri Seviye Çalışma Kitaplarındaki Kelime Anlamı Etkinlikleri

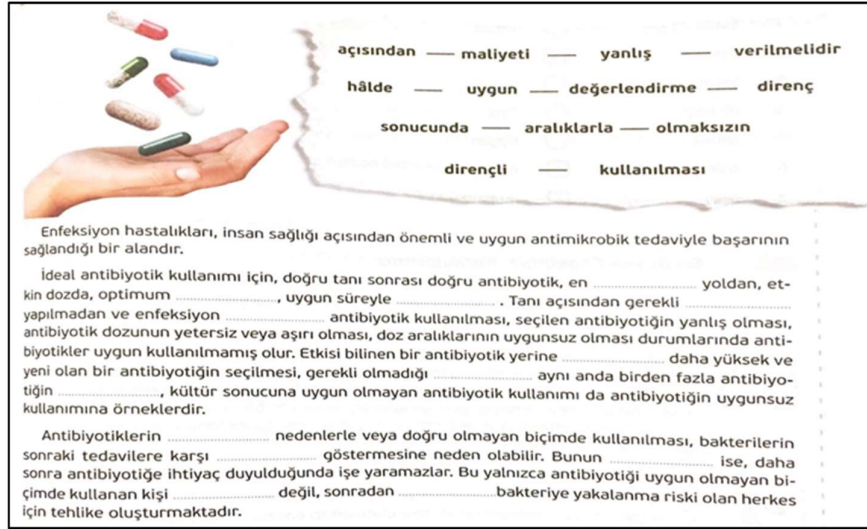
Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

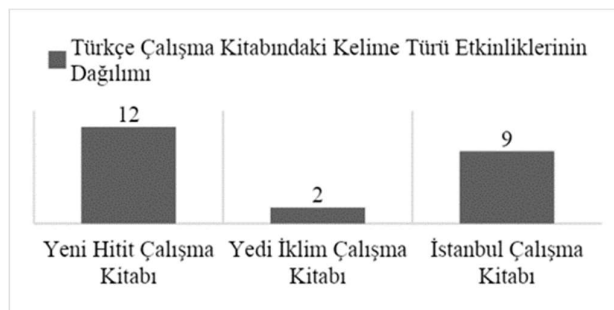

Şekil 11: Yedi İklim Türkçe Çalışma Kitabı Kelime Anlamı Etkinlik Örneği [Barın, E., Çobanoğlu, Ş., Ateş, Ş., Balcı, M. ve Özdemir, C. (Ed.), 2018, s. 65]

Yeni Hitit çalışma kitabındaki anlam etkinlikleri eşleştirme, işaretleme ve boşluk doldurma başta olmak üzere farklı türlerde sunulmaktadır. Etkinliklerde mecaz anlamlı ifadeler, deyimler, eş ve karşıt anlamlar, olumlu ve olumsuz anlamlarla ilgili içerikler sunulmuştur. *Yedi İklim* çalışma kitabında bulunan anlam etkinlerinin çoğunda metin bağlamında içeriklere yer verilmiştir. Etkinlik türü olarak işaretleme, eşleştirme ve boşluk doldurma uygulamalarının öne çıktığı görülür. Etkinlikler ağırlıklı olarak kelimelerin temel anlamları, mecaz anlamlı ifadeler ve anlatım bozuklukları konularını içermektedir. *İstanbul* çalışma kitabında bulunan etkinliklerin bir kısmı da metin bağlamında sunulmuştur. Diğer iki çalışma kitabına benzer bir biçimde etkinlikler; kelimelerin temel anlamları, terimler, eş anlamlı kelimeler ve mecaz anlamlı ifadelerle yönelik içeriklere sahiptir. Etkinlik türünde eşleştirmenin öne çıktığı tespit edilmiştir.

3.5. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ileri seviye çalışma kitaplarındaki kelime türü etkinliklerine ilişkin bulgular

Türkçenin ileri seviyede öğretimi kapsamındaki kelime türü etkinlikleri çalışma kitaplarına yönelik olarak ele alındığında, 23 etkinliğin kelime türü öğretimi kapsamında değerlendirilebileceği belirlenmiştir. Bu etkinliklerin çalışma kitapları bağlamındaki dağılımı aşağıda yer alan grafikte sunulmuştur:

Şekil 12: Türkçe Öğretimi İleri Seviye Çalışma Kitaplarındaki Kelime Türü Etkinlikleri

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com

e-mail: editor@rumelide.com,

tel: +90 505 7958124

phone: +90 505 7958124

10 Yerleştirilim

konuşarak • konuşurken • konuştuğu sürece
konuşukça • konuştuğunda • konuştuğu halde
konuştuğu için • konuşmayıp • konuşmadıkça
konuşacağı zaman • konuşmadan • konuşup

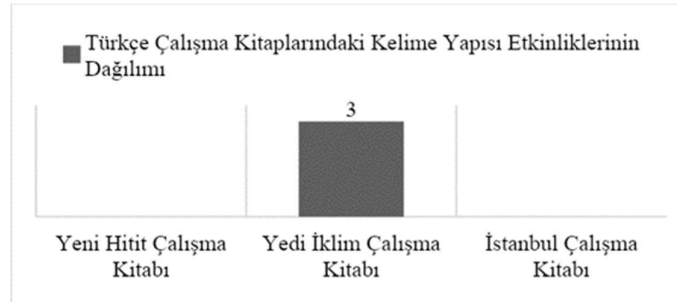
1. Doktorunla _____ ilaçlarını kesme, belki zararlı olur.
2. Onunla çok basit bir Türkçeyle _____ söylediklerimi anlayamadı.
3. Bu şekilde bağırarak _____ hiç kimseye kendini dinlemezsin.
4. _____ balyyorsun, en iyisi sus!
5. Kusura bakmayın, geldiğiniz sırada telefonla _____ sizi karşılayamadım.
6. Sorunlarını yüz yüze _____ birbirlerinin arkasından dedikodu yapmaya devam ederlerse sonunda büyük bir kavga çıkabilir.
7. Benimle _____ yüzüme bakar mısın lütfen!
8. Bu konuyu babamla da _____ içim rahat etmeyecek.
9. Zam meselesini müdürle _____ bana da haber verin de ben de konuşmaya geleyim.
10. Son _____ bana İstanbul'a taşınacağını söylemişti.
11. Gazetede okuduğuma göre çok yakında bilgisayarlara _____ komut vermek mümkün olacaktır.
12. Babam her zaman "Az _____ çok iş yapmak lazımdır." der.

Şekil 13: Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe Çalışma Kitabı Kelime Türü Etkinlik Örneği [Uzun, N. E. (Ed.), 2013, s. 27]

Yeni Hitit çalışma kitabında bulunan tür etkinliklerinde fiil ve fiilimsiler ile zarf, edat ve bağlaç türündeki kelimelerin konu alındığı içerikler sunulmuştur. Bu içerikler boşluk doldurma, değiştirme ve eşleştirme gibi farklı türdeki etkinliklerle sunulmuştur. Az sayıda etkinliğe yer verilen *Yedi İklim* çalışma kitabında bağlaç ve edat türündeki kelimelerin kullanımına yönelik uygulamalar vurgulanmış ve bu uygulamalar boşluk doldurma ve çoktan seçmeli test olarak düzenlenmiştir. *İstanbul* çalışma kitabında bulunan tür etkinliklerinde de farklı kelime türleri üzerinde durulmuştur. Etkinliklerde fiil ve fiilimsilerin, zarfların, zamirlerin ve bağlaçların kullanımına yönelik uygulamalara yer verilmiştir. Etkinliklerin bir bölümü metin bağlamında düzenlenmiştir ve etkinlikler yazma, boşluk doldurma, işaretleme ve eşleştirme gibi farklı uygulamalar kapsamında hazırlanmıştır.

3.6. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ileri seviye çalışma kitaplarındaki kelime yapısı etkinliklerine ilişkin bulgular

Türkçenin ileri seviyede öğretimi kapsamındaki kelime yapısı etkinlikleri çalışma kitaplarına yönelik olarak ele alındığında, yalnızca *Yedi İklim* çalışma kitabında bulunan 3 etkinliğin bu kapsama dâhil edilebileceği tespit edilmiştir:

Şekil 14: Türkçe Öğretimi İleri Seviye Çalışma Kitaplarındaki Kelime Yapısı Etkinlikleri

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

9. İşaretleyelim.

Hangi kelimenin yazımı doğru, hangi kelimenin yazımı yanlıştır?

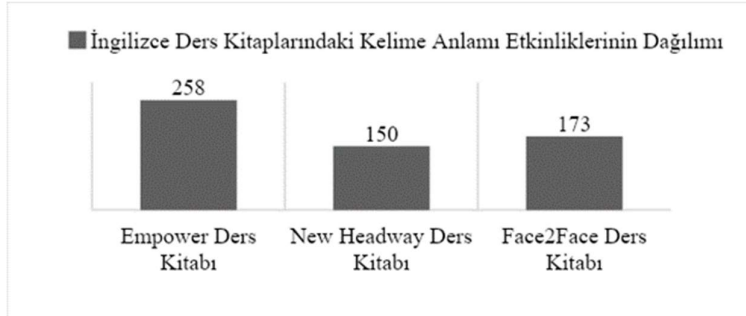
	Doğru	Yanlış		Doğru	Yanlış
1. orijinal	☐	☐	8. anneeane	☐	☐
2. herşey	☐	☐	9. büsküvi	☐	☐
3. otuz beş	☐	☐	10. gözyaşı	☐	☐
4. dil bilimi	☐	☐	11. övmek	☐	☐
5. pantalon	☐	☐	12. taktir	☐	☐
6. menü	☐	☐	13. eylence	☐	☐
7. kıral	☐	☐	14. yalnız	☐	☐

Şekil 15: Yedi İklim Türkçe Çalışma Kitabı Kelime Yapısı Etkinlik Örneği [Barın, E., Çobanoğlu, Ş., Ateş, Ş., Balcı, M. ve Özdemir, C. (Ed.), 2018, s. 33]

Yedi İklim çalışma kitabında bulunan az sayıda etkinlik, basit ve birleşik yapılı kelimelerin yazımına yönelik içeriklerle düzenlenmiş doğru-yanlış uygulamalarıdır.

3.7. Yabancı dil olarak İngilizce öğretimi ileri seviye ders kitaplarındaki kelime anlamı etkinliklerine ilişkin bulgular

İngilizcenin ileri seviyede öğretimi kapsamındaki kelime anlamı etkinlikleri ders kitaplarına yönelik olarak ele alındığında, 581 etkinliğin kelime anlamı öğretimi kapsamında değerlendirilebileceği belirlenmiştir. Bu etkinliklerin ders kitapları bağlamındaki dağılımı aşağıda yer alan grafikte sunulmuştur:

Şekil 16: İngilizce Öğretimi İleri Seviye Ders Kitaplarındaki Kelime Anlamı Etkinlikleri

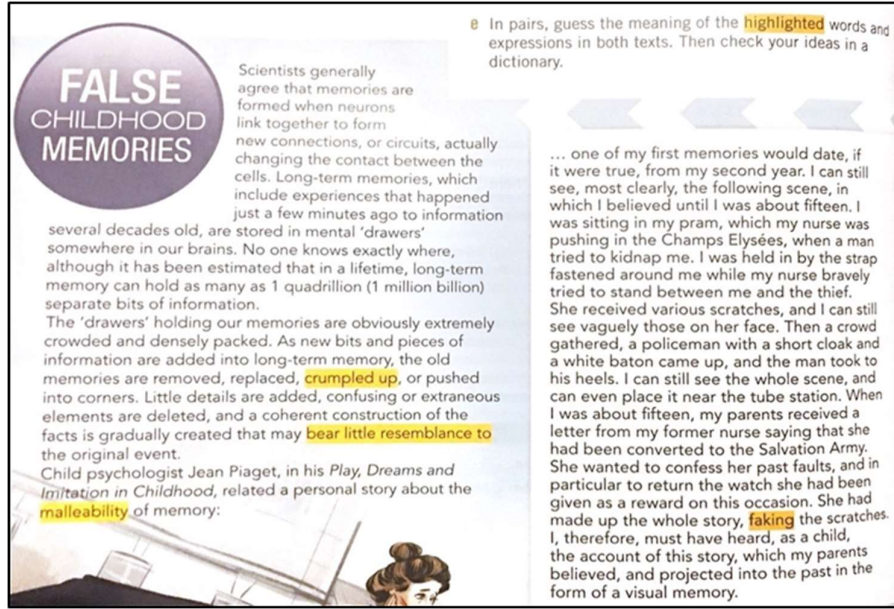
Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Şekil 17: Empower Advanced Student's Book Kelime Anlamı Etkinlik Örneği (Doff, A., Thaine, C., Puchta, H., Stranks, J. ve Lewis-Jones, P., 2016, s. 48)

Empower ders kitabında bulunan etkinliklerde, kelimelerin anlam farklılıklarına dikkat çekme bakımından da etkinliklerin türü bakımından da çeşitlilik sunulmaktadır. Etkinliklerin büyük kısmı metinler bağlamında düzenlenmiştir ve etkinliklerde yer verilecek kelimelerin çoğu metinlerde farklı biçimlerde vurgulanmıştır. Kelime etkinliklerinde ağırlıklı olarak kelimelerin farklı anlam özelliklerine yer verilmiştir. Bununla birlikte sıklıkla anlam-tür ilişkilendirmeleri yapılmıştır. *Face2Face* ders kitabında bulunan anlam etkinliklerinde de anlam-tür ilişkilendirmelerine yoğun olarak yer verildiği görülmüştür. Etkinlikler genel olarak cümle bağlamında düzenlenmiştir. Bununla birlikte, bazı anlam etkinlikleri kapsamında konuşma ve dinleme gibi becerilerin geliştirilmesinin de amaçlandığı görülmüştür. Farklı türlerdeki etkinliklerin kelime anlamı öğretimi kapsamında sunulduğu *New Headway* ders kitabında; leksikal farklılıkların, İngilizcenin ana dili/ikinci dil olarak konuşulduğu ülkelerdeki kullanım farklılıklarının öne çıkarıldığı uygulamalara yer verilmiştir. Etkinlikler cümle veya metin bağlamında düzenlenmiştir.

3.8. Yabancı dil olarak İngilizce öğretimi ileri seviye ders kitaplarındaki kelime türü etkinliklerine ilişkin bulgular

İngilizcenin ileri seviyede öğretimi kapsamındaki kelime türü etkinlikleri ders kitaplarına yönelik olarak ele alındığında, 278 etkinliğin kelime türü öğretimi kapsamında değerlendirilebileceği belirlenmiştir. Bu etkinliklerin ders kitapları bağlamındaki dağılımı aşağıda yer alan grafikte sunulmuştur:

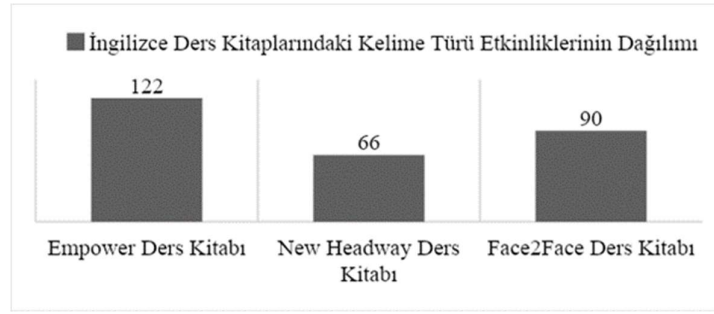
Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

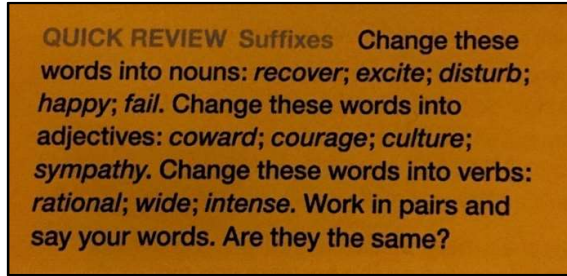
RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Şekil 18: İngilizce Öğretimi İleri Seviye Ders Kitaplarındaki Kelime Türü Etkinlikleri

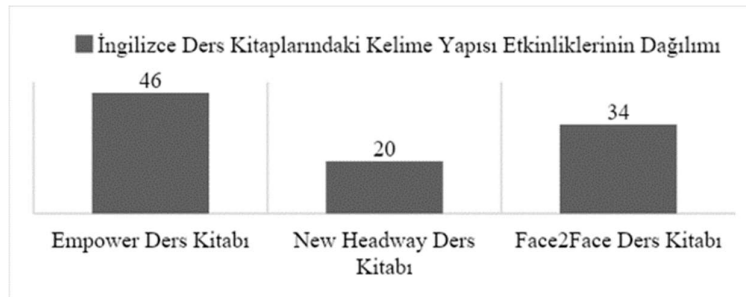

Şekil 19: Face2Face Advanced Student's Book Kelime Türü Etkinlik Örneği (Cunningham G., Bell, J., Clementson, T. ve Redston, C., 2013, s. 86)

Empower ders kitabında bulunan tür etkinlikleri, tür-anlam ilişkilendirmeleri ile sunulmuştur. Büyük çoğunluğu metin bağlamında düzenlenen bu etkinliklerin içeriklerinde farklı kelime türlerine yer verilmiştir. *Face2Face* ders kitabında bulunan etkinliklerde de fiil, sıfat, zarf, bağlaç gibi farklı kelime türleri ve bu kelimelerdeki tür dönüşümleri sunulmuştur. Etkinliklerin büyük çoğunluğu metin veya cümle bağlamında düzenlenmiştir. *New Headway* ders kitabında sunulan tür etkinliklerinde zarfların kullanımına yönelik uygulamaların öne çıktığı tespit edilmiştir. Zarflardan sonra ağırlıklı olarak sıfatlarla ilgili etkinlik içerikleri sunulmuş ve bu etkinlikleri diğer kelime türlerine yönelik etkinlikler takip etmiştir. Etkinliklerin büyük çoğunluğu metin veya cümle bağlamında düzenlenmiştir.

3.9. Yabancı dil olarak İngilizce öğretimi ileri seviye ders kitaplarındaki kelime yapısı etkinliklerine ilişkin bulgular

İngilizcenin ileri seviyede öğretimi kapsamındaki kelime yapısı etkinlikleri ders kitaplarına yönelik olarak ele alındığında, 100 etkinliğin kelime yapısı öğretimi kapsamında değerlendirilebileceği belirlenmiştir. Bu etkinliklerin ders kitapları bağlamındaki dağılımı aşağıda yer alan grafikte sunulmuştur:

Şekil 20: İngilizce Öğretimi İleri Seviye Ders Kitaplarındaki Kelime Yapısı Etkinlikleri

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com

e-mail: editor@rumelide.com,

tel: +90 505 7958124

phone: +90 505 7958124

1 Complete the sentences with a compound noun starting with the word given. Use the definitions to help you.

out

1 *the final result of an election, or negotiations, when no one knows what to expect*
We are all waiting for the outcome of the meeting.

2 *a set of clothes worn together*
She bought a new outfit for the wedding.

3 *what is expected to happen in the future*
The outlook for tomorrow's weather is bleak, I'm afraid.

4 *a shop or company through which products are sold*
The Body Shop has retail outlets in major cities throughout the world.

take

5 *a meal you buy in a restaurant to eat at home*
Shall we eat out or get a takeaway?

6 *getting control of a company by buying most of its shares*
Business sections of newspapers are full of company mergers and takeovers.

down

7 *failure or ruin following success*
She had a great career, but hard drugs were her downfall.

8 *a lot of rain that falls fast and heavily*
I got soaked in yesterday's downpour.

9 *information obtained from the Internet, usually free*
For free downloads, click here.

break

10 *new and successful development*
There have been great breakthroughs in organ transplants in the last 20 years.

11 *a serious mental illness*
After his mother died, Paul suffered a complete nervous breakdown.

Use **up** at the end of these four words.

12 *ending a marriage*
Sarah was very depressed after the breakup of her marriage to Tony.

13 *something used for support if the main one fails*
At the end of a day's writing, I make a copy of my work on disk as a backup.

14 *a situation in which a lot of changes are made*
There's been a big breakup at work. They've fired six managers and introduced new working practices.

15 *a way of organizing or arranging something*
I don't understand the political breakdown in the States. Their elections seem to last for years.

2 Work with a partner. Choose some of the words from the box. Write a definition and a sample sentence with a gap. Use a dictionary if necessary. Test the other students.

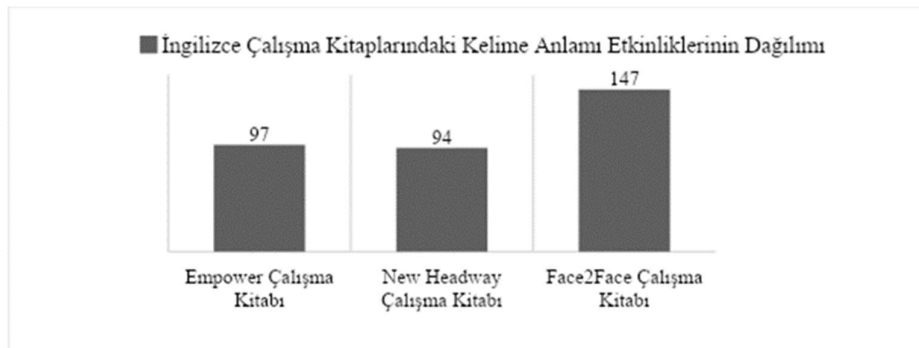
lookout	setback	outbreak	backlash	upkeep
slip-up	offshoot	comeback	showdown	upturn
write-off	drawback	hold-up	outburst	knock-out

Şekil 21: New Headway Advanced Student's Book Kelime Yapısı Etkinlik Örneği (Soars, L. & Soars, J. 2014, s. 60)

Empower ders kitabında bulunan yapı etkinlikleri, yoğun bir biçimde yapı-telaffuz ilişkilendirmesi bağlamında sunulmuştur. Bu etkinliklerde İngilizcenin ana dili/ikinci dil olarak konuşulduğu ülkelerdeki kullanım farklılıklarına da yer verilmiştir. *Face2Face* ders kitabında sunulan yapı etkinliklerinde ise içerikler, yapı-anlam ilişkilendirmesi üzerinde yoğunlaşmıştır. Sesletim-yapı ilişkilendirmelerine de yer verilmiş ve etkinlik türü olarak tamamlama, eşleştirme uygulamaları düzenlenmiştir. *New Headway* ders kitabında bulunan yapı etkinliklerinde, yapı-anlam-tür ilişkisi bağlamında birleşik ifadelerin yazımları sunulmuştur. Etkinlik türü olarak boşluk doldurma uygulamaları öne çıkmıştır.

3.10. Yabancı dil olarak İngilizce öğretimi ileri seviye çalışma kitaplarındaki kelime anlamı etkinliklerine ilişkin bulgular

İngilizcenin ileri seviyede öğretimi kapsamındaki kelime anlamı etkinlikleri çalışma kitaplarına yönelik olarak ele alındığında, 338 etkinliğin kelime anlamı öğretimi kapsamında değerlendirilebileceği belirlenmiştir. Bu etkinliklerin çalışma kitapları bağlamındaki dağılımı aşağıda yer alan grafikte sunulmuştur:

Şekil 22: İngilizce Öğretimi İleri Seviye Çalışma Kitaplarındaki Kelime Anlamı Etkinlikleri

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

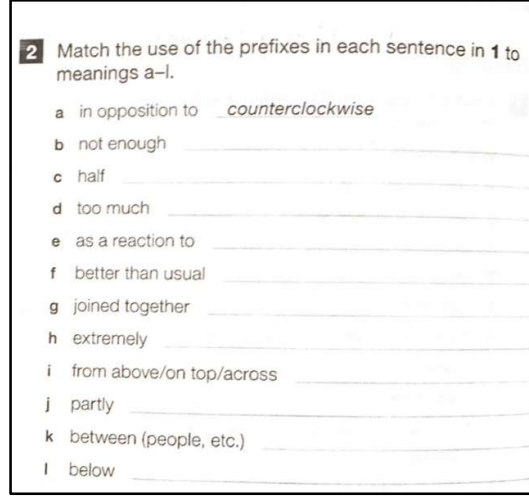
RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com

e-mail: editor@rumelide.com,

tel: +90 505 7958124

phone: +90 505 7958124

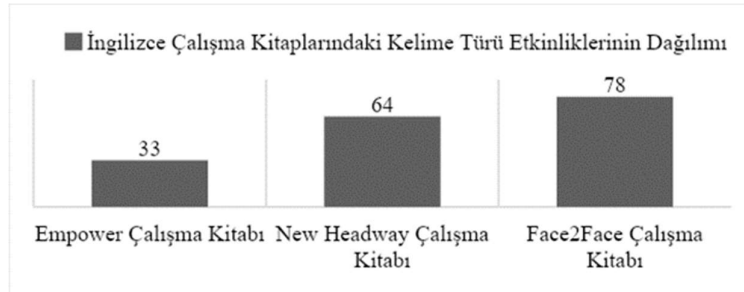

Şekil 23: Face2face Advanced Workbook with Key Kelime Anlamı Etkinlik Örneği (Tims, N., Cunningham G., Bell, J., ve Redston, C., 2013, s. 24)

Empower çalışma kitabında bulunan anlam etkinliklerinde yapı-tür-anlam ilişkisi bağlamında düzenlenen içerikler dikkat çekmektedir. Bu etkinliklerin büyük çoğunluğu metinler bağlamında düzenlenmiş ve işaretleme, boşluk doldurma gibi farklı etkinlik türleri kapsamında hazırlanmıştır. *Face2Face* çalışma kitabında da yapı-tür-anlam ilişkilendirmelerinin bulunduğu etkinlikler öne çıkmaktadır. Bu etkinlikler sırasıyla cümle ve metin bağlamında düzenlenmiş; yer değiştirme, boşluk doldurma, soru-cevap ve eşleştirme gibi çeşitli etkinlik türleri kapsamında sunulmuştur. *New Headway* çalışma kitabında bulunan anlam etkinliklerinde de, diğer iki çalışma kitabında olduğu gibi, yapı-tür ilişkilendirmeleri başta olmak üzere, yapı-tür-anlam ilişkilendirmeleri göze çarpmaktadır. Bununla birlikte leksikal farklılıklardan kaynaklanan değişiklikler de etkinliklerde vurgulanmıştır. Etkinlik türü açısından eşleştirme ve boşluk doldurma uygulamalarına ağırlık verildiği tespit edilmiştir.

3.11. Yabancı dil olarak İngilizce öğretimi ileri seviye çalışma kitaplarındaki kelime türü etkinliklerine ilişkin bulgular

İngilizcenin ileri seviyede öğretimi kapsamındaki kelime türü etkinlikleri çalışma kitaplarına yönelik olarak ele alındığında, 175 etkinliğin kelime türü öğretimi kapsamında değerlendirilebileceği belirlenmiştir. Bu etkinliklerin çalışma kitapları bağlamındaki dağılımı aşağıda yer alan grafikte sunulmuştur:

Şekil 24: İngilizce Öğretimi İleri Seviye Çalışma Kitaplarındaki Kelime Türü Etkinlikleri

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Match an adjective in A with the compound noun in B which it collocates with.

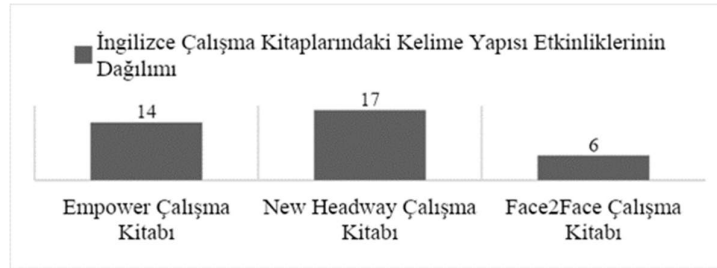
A	B
1 torrential	a spin-off
2 marital	b check-up
3 lucrative	c downpour
4 prolific	d outcome
5 routine	e output
6 favourable	f break-up

Şekil 25: New Headway Advanced Workbook with Key Kelime Türü Etkinlik Örneği (Soars, L. & Soars, J., Falla, T., 2014, s. 40)

Empower çalışma kitabındaki tür etkinliklerinin tümü tür-anlam ilişkilendirmesi bilgisi kapsamında ve bir kısmı metinler bağlamında düzenlenmiştir. Etkinliklerde fiiller başta olmak üzere farklı sözcük türlerine yönelik içerikler sunulmuştur. *Face2Face* çalışma kitabında bulunan; tamamlama, boşluk doldurma, eşleştirme ve soru-cevap gibi çeşitli türlerdeki etkinliklerin içeriklerinde de farklı türlerdeki kelimelerin kullanımlarına ilişkin uygulamalara yer verilmiştir. Bu kelimelerin kullanım farklılıkları ağırlıklı olarak cümleler bağlamında gösterilmiştir. *New Headway* çalışma kitabında yer alan tür etkinliklerinde de büyük oranda tür-anlam ilişkilendirmelerine yer verildiği tespit edilmiştir. Bazı etkinliklerde ise tür-yapı ilişkileri vurgulanmıştır. Etkinliklerin türleri ise boşluk doldurma ve eşleştirme uygulamalarında yoğunlaşmaktadır.

3.12. Yabancı dil olarak İngilizce öğretimi ileri seviye çalışma kitaplarındaki kelime yapısı etkinliklerine ilişkin bulgular

İngilizcenin ileri seviyede öğretimi kapsamındaki kelime yapısı etkinlikleri çalışma kitaplarına yönelik olarak ele alındığında, 37 etkinliğin kelime yapısı öğretimi kapsamında değerlendirilebileceği belirlenmiştir. Bu etkinliklerin çalışma kitapları bağlamındaki dağılımı aşağıda yer alan grafikte sunulmuştur:

Şekil 26: İngilizce Öğretimi İleri Seviye Çalışma Kitaplarındaki Kelime Yapısı Etkinlikleri

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

2 PRONUNCIATION

Homophones in words and connected speech

▶ 43 Listen and match the homophones in the box to the underlined words in the sentences.

ate cereal queue died break aloud weak blue

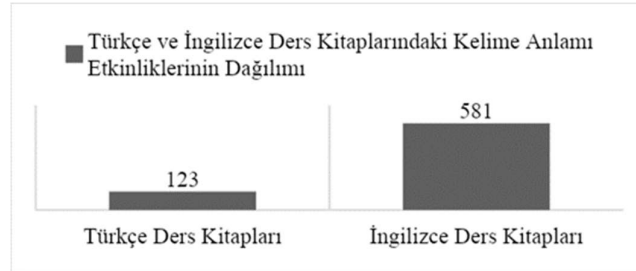
- 1 I have eight brothers. _____
- 2 When I was a child, I was only allowed to eat sweets once a week. _____
- 3 My mother died the sheets blue. _____
- 4 I had to brake very late to avoid an accident. _____
- 5 I eat out at least three times a week. _____
- 6 My sister arrived right on cue, just as someone mentioned her name. _____
- 7 The strong winds blew the parasols over. _____
- 8 The police are still looking for a serial killer. _____

Şekil 27: Empower Advanced Workbook with Answers Kelime Yapısı Etkinlik Örneği (McLarty, R., 2016, s. 24)

Empower çalışma kitabında bulunan yapı etkinliklerinde yapı-telaffuz ilişkisine verilen ağırlık dikkat çekmektedir. Bazı etkinliklerde metin bağlamında içerikler sunulsa da etkinliklerin büyük bölümünün cümle bağlamında düzenlendiği görülmüştür. *Face2Face* çalışma kitabında farklı türde etkinliklere yer verilmiş ve bu etkinliklerin içeriklerinde yapı-tür ilişkisine dikkat çekilmiştir. Bazı etkinlikler metin bağlamında sunulmuştur. *New Headway* çalışma kitabında bulunan yapı etkinlikleri de ağırlıklı olarak yapı-telaffuz ilişkilendirmeleri kapsamında düzenlenmiştir. Bu sebeple etkinliklerin bir bölümünde dinleme becerisini geliştirmeye ilişkin içerikler sunulmuştur.

3.13. Yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce öğretimi ileri seviye ders kitaplarındaki kelime anlamı etkinliklerine ilişkin bulgular

Türkçenin ve İngilizcenin ileri seviyede öğretimi kapsamındaki kelime anlamı etkinlikleri ders kitaplarına yönelik olarak ele alındığında, 704 etkinliğin kelime anlamı öğretimi kapsamında değerlendirilebileceği belirlenmiştir. Bu etkinliklerin Türkçe ve İngilizce ders kitapları bağlamındaki dağılımı aşağıdaki grafikte sunulmuştur:

Şekil 28: Türkçe ve İngilizce Öğretimi İleri Seviye Ders Kitaplarındaki Kelime Anlamı Etkinlikleri

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com

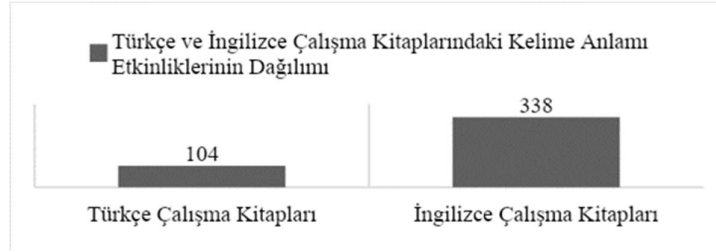
e-mail: editor@rumelide.com,

tel: +90 505 7958124

phone: +90 505 7958124

3.14. Yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce öğretimi ileri seviye çalışma kitaplarındaki kelime anlamı etkinliklerine ilişkin bulgular

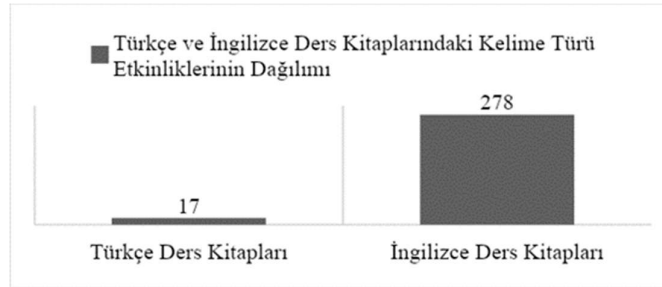
Türkçenin ve İngilizcenin ileri seviyede öğretimi kapsamındaki kelime anlamı etkinlikleri çalışma kitaplarına yönelik olarak ele alındığında, 442 etkinliğin kelime anlamı öğretimi kapsamında değerlendirilebileceği belirlenmiştir. Bu etkinliklerin Türkçe ve İngilizce çalışma kitapları bağlamındaki dağılımı aşağıdaki grafikte sunulmuştur:

Şekil 29: Türkçe ve İngilizce Öğretimi İleri Seviye Çalışma Kitaplarındaki Kelime Anlamı Etkinlikleri

3.15. Yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce öğretimi ileri seviye ders kitaplarında kelime türü etkinliklerine ilişkin bulgular

Türkçenin ve İngilizcenin ileri seviyede öğretimi kapsamındaki kelime türü etkinlikleri ders kitaplarına yönelik olarak ele alındığında, 295 etkinliğin kelime türü öğretimi kapsamında değerlendirilebileceği belirlenmiştir. Bu etkinliklerin Türkçe ve İngilizce ders kitapları bağlamındaki dağılımı aşağıdaki grafikte sunulmuştur:

Şekil 30: Türkçe ve İngilizce Öğretimi İleri Seviye Ders Kitaplarındaki Kelime Türü Etkinlikleri

3.16. Yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce öğretimi ileri seviye çalışma kitaplarında kelime türü etkinliklerine ilişkin bulgular

Türkçenin ve İngilizcenin ileri seviyede öğretimi kapsamındaki kelime türü etkinlikleri çalışma kitaplarına yönelik olarak ele alındığında, 198 etkinliğin kelime türü öğretimi kapsamında değerlendirilebileceği belirlenmiştir. Bu etkinliklerin Türkçe ve İngilizce çalışma kitapları bağlamındaki dağılımı aşağıdaki grafikte sunulmuştur:

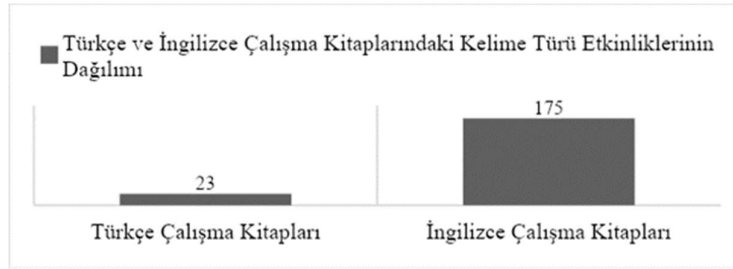
Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

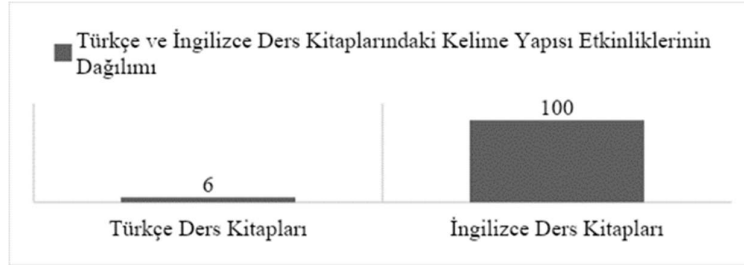
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Şekil 31: Türkçe ve İngilizce Öğretimi İleri Seviye Çalışma Kitaplarındaki Kelime Türü Etkinlikleri

3.17. Yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce öğretimi ileri seviye ders kitaplarındaki kelime yapısı etkinliklerine ilişkin bulgular

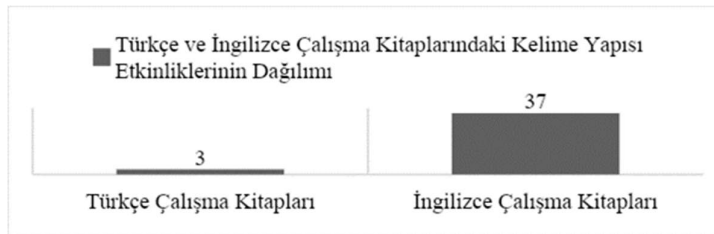
Türkçenin ve İngilizcenin ileri seviyede öğretimi kapsamındaki kelime yapısı etkinlikleri ders kitaplarına yönelik olarak ele alındığında, 106 etkinliğin kelime yapısı öğretimi kapsamında değerlendirilebileceği belirlenmiştir. Bu etkinlikleri Türkçe ve İngilizce ders kitapları bağlamındaki dağılımı aşağıdaki grafikte sunulmuştur:

Şekil 32: Türkçe ve İngilizce Öğretimi İleri Seviye Ders Kitaplarındaki Kelime Yapısı Etkinlikleri

3.18. Yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce öğretimi ileri seviye çalışma kitaplarındaki kelime yapısı etkinliklerine ilişkin bulgular

Türkçenin ve İngilizcenin ileri seviyede öğretimi kapsamındaki kelime yapısı etkinlikleri çalışma kitaplarına yönelik olarak ele alındığında, 40 etkinliğin kelime yapısı öğretimi kapsamında değerlendirilebileceği belirlenmiştir. Bu etkinliklerin Türkçe ve İngilizce çalışma kitapları bağlamındaki dağılımı aşağıdaki grafikte sunulmuştur:

Şekil 33: Türkçe ve İngilizce Öğretimi İleri Seviye Çalışma Kitaplarındaki Kelime Yapısı Etkinlikleri

4. Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma kapsamında Türkçenin ve İngilizcenin yabancı dil olarak ileri seviye öğretimine yönelik olarak hazırlanmış ders ve çalışma kitabı setleri incelenmiştir. Araştırmada belirlenen yaygın kullanım ve kolay ulaşılabilirlik ölçütüne göre, Türkçenin yabancı dil olarak ileri seviye öğretimi bağlamında *Yeni*

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com

e-mail: editor@rumelide.com,

tel: +90 505 7958124

phone: +90 505 7958124

Hitit, Yedi İklim ve İstanbul ders ve çalışma kitapları; İngilizcenin yabancı dil olarak ileri seviye öğretimi bağlamında ise *Empower, Face2Face* ve *New Headway* ders ve çalışma kitapları incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar, belirlenen kategoriler bağlamında açıklanmış ve tartışılmıştır.

Ana dili öğretimi sürecinde olduğu gibi, yabancı dil öğretiminde de öne çıkan öğretim materyalleri ders kitaplarıdır. Bir araştırmada, yurt dışında yaşayan Türklere Türkçe öğreten 20 öğretmenden, öğretim sürecinin niteliğini artıracak araçlara yönelik görüşleri alındığında öğretmenlerin 15'i (%75) görsel ve işitsel araçlara, 14'ü (%70) kitaplara ve 4'ü (%20) ise internete ve benzer kaynaklara başvurulmasının fayda sağlayacağını belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre, görsel ve işitsel araçların etkisini vurgulayan öğretmen sayısının öne çıkması, öğretimde çeşitli duylara hitap etmenin etkisini gösterir niteliktedir. Bunun yanı sıra çalışmada, görsel ve işitsel materyallerin ardından en çok kitaplara başvurulması gerektiğinin belirtilmesi de olağandır (Karababa ve Karagül, 2014). Kelime ve kelime grupları, deyim ve atasözleri, kalıcı kavram sembolleri, ikileme ve kalıp sözler gibi söz varlığı unsurları, kullanımdaki sıklıklarına bağlı olarak öğretim sürecinde kendilerine yer bulur. Ana dili ve yabancı dil öğretiminin büyük bir parçası olan bu unsurların taşıdıkları önem, yüksek iletişim değerine sahip olmalarından kaynaklanmaktadır (Serin ve Mert, 2022). Kelime öğrenimi yabancı dil olarak Türkçenin temel öğrenme alanıdır. Fakat öğrenim alanının taşıdığı bu önem, öğretimde geleneksel yöntemlere sıklıkla başvurulması sebebiyle ihmal edilmiştir. Kelimeler tek başına iletişim kurmada yeterli olabilir ancak kelime bilgisinden yararlanılmayan dil bilgisi yapıları ile yeterli iletişimi gerçekleştirmek mümkün değildir. Kelimelerin ses, şekil ve anlam özelliklerinin kavratılabilmesi için onların sahip oldukları temel, yan ve mecaz anlamların yanı sıra bir araya gelerek oluşturdukları kalıp ifadelerin anlamlarına, cümle içindeki rollerinin bilgisine de ihtiyaç vardır (Şengezer ve Doyuran, 2021). Türkçenin yabancı dil olarak ileri seviye öğretiminde kullanılan ders kitaplarında bulunan kelime anlamı bilgisi kazandırmaya yönelik etkinlikler değerlendirildiğinde; örnekleme dâhil edilen ders kitaplarındaki etkinliklerin yakın sayıda olduğu tespit edilmiştir. *Yeni Hitit* ders kitabındaki anlam etkinliklerinin metin ağırlıklı olması, kelime anlamında bağlamdan yola çıkmayı teşvik etmesi açısından önemlidir. Bu etkinliklerde deyimlere sıklıkla yer verilmesi, soyut ve mecaz anlamlar üzerinde durulmasına olanak tanımaktadır. Bu kitapta yer alan kelime anlamı etkinliklerinin çoğu okumayla ilişkilidir. Etkinliklerde sesletimlere, konuşma ve yazma becerileriyle ilişkilendirmeye rastlanmamakta ve bu sebeple öğrenci üretimi yeterince desteklenmemektedir. *Yedi İklim* ders kitabında, *Yeni Hitit* ders kitabına benzer biçimde, genel olarak deyimlerin anlamı üzerinde durulmuştur. Deyimler ve mecazlı ifadeler ile birlikte kelimelerin barındırdığı anlam farklılıkları, çeşitli alanlara ilişkin terimleri konu alan etkinlikler de sunulmuştur. Hayran ve Yazıcı da (2020) yaptıkları çalışmada terimler açısından en zengin içeriğe sahip olan öğretim setinin *Yedi İklim* olduğunu belirtmişlerdir. *Yedi İklim* ders kitabında bu açıdan diğer iki Türkçe ders kitabına kıyasla daha zengin bir içerik sunulduğu söylenebilir. Fakat diğer iki kitaba benzer biçimde, etkinliklerin çoğu okuma becerisi ile ilişkilendirilmiştir. Az sayıda etkinliğin ise dinleme becerisini destekleyen bir içerikle sunulduğu tespit edilmiştir. Konuşma ve yazma becerilerini geliştirmeyi hedefleyen etkinliklere yeterli alan tanınmamıştır. *İstanbul* ders kitabında yer alan anlam etkinlikleri ağırlıklı olarak okuma becerisini geliştirme kapsamında ve metin bağlamında sunulmuştur. Okuma etkinliklerini dinleme becerisine yönelik etkinlikler takip etmektedir. *İstanbul* ders kitabını, *Yedi İklim* ve *Yeni Hitit* ders kitaplarından ayıran bir özellik, kelimelerin barındırdığı anlam farklılıklarını kazandırmayı amaçlayan etkinliklere daha fazla yer vermesidir. Bu bilgiler doğrultusunda; Türkçe ders kitaplarındaki anlam etkinliklerinde metin odaklı bir süreç izlenmesinin, dolayısıyla bağlama ağırlık verilmesinin kelime anlamında kalıcı öğrenmeyi kolaylaştıracağı sonucuna ulaşılmıştır. Fakat bu etkinliklerin öncelikle okuma kapsamında ve anlama becerilerini geliştirme çerçevesinde sunulduğu; anlatma becerilerinin geliştirilmesini hedefleyen etkinliklere yeterli alanın ayrılmadığı tespit edilmiştir. Bir dilde yetkin olmanın en iyi göstergelerinden biri, o dili konuşma düzeyidir. Bu

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

sebeple öğretimde kullanılan kaynaklarda, konuşma becerisinin geliştirilmesine ağırlık verilmelidir. CEFR ölçütlerine yönelik hazırlanacak olan etkinlikler yaşama yakın ve otantik kullanımları temsil edebilecektir. Öğretim sürecinde bu etkinliklerden öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda, gerektiğinde uyarlamalara başvurularak yararlanılmalıdır (İpek ve İpek-Eğilmez, 2023).

Türkçenin yabancı dil olarak ileri seviyede öğretimine yönelik çalışma kitaplarında incelendiğinde *İstanbul* ve *Yedi İklim* çalışma kitaplarının yakın sayıda anlam etkinliği içerdiği, *Yeni Hitit* çalışma kitabında ise az sayıda etkinliğin sunulduğu belirlenmiştir. Bu etkinlikler, kelimelerin bağlam içindeki rollerini gösterir niteliktedir. *Yeni Hitit* çalışma kitabındaki anlam etkinliklerinde anlam-tür ilişkilendirmelerinin yapıldığı görülmüştür. *Yedi İklim* çalışma kitabındaki anlam etkinliklerinde, kelimelerin anlam özelliklerine çeşitli değişkenlere göre yer verildiği tespit edilmiş, anlam-yapı-tür ilişkilendirmelerine rastlanmamıştır. *İstanbul* çalışma kitabında ise, diğer iki kitaptan farklı olarak anlam-tür ilişkilendirmelerine daha fazla yer verildiği görülmüş, kelimelerin anlam özelliklerinin çeşitli değişkenler bağlamında sunulduğu tespit edilmiştir. Yabancı dil olarak Türkçe çalışma kitaplarında yer alan anlam etkinlikleri, nicel bakımdan ders kitapları ile benzerlik taşımaktadır. Ders kitaplarında olduğu gibi çalışma kitaplarında da kelimelerin bağlam içinde sunulması anlam kazanımının gerçekleşmesi için önemlidir fakat sunulan etkinlikler dil becerilerinin geliştirilmesi açısından kapsayıcı bulunmamıştır.

Türkçe ders kitaplarında, kelime türü bakımından az sayıda etkinlik ile karşılaşmış ve bu etkinliklerde fiilimsi ve bağlaç türlerine ağırlık verildiği görülmüştür. Fiilimsi ile ilgili etkinliklerde ise zarf-fiillerin öne çıktığı tespit edilmiştir. Etkinlikler içerik çeşitliliği bakımından geliştirilmeye açık bulunmuştur. Çalışma kitaplarında tür odaklı etkinlikler incelendiğinde *Yeni Hitit* ve *İstanbul* çalışma kitaplarında yakın sayıda etkinliğe yer verildiği tespit edilmiştir. Her iki kitapta da etkinlikler farklı sözcük türlerine göre hazırlanmıştır. Ancak bu etkinlikler dil becerilerini geliştirme açısından kapsayıcı bulunmamıştır. *Yedi İklim* çalışma kitabında bulunan az sayıda etkinliğin ise aynı türdeki sözcükler ile ilgili olduğu görülmüştür.

Yeni Hitit ve *İstanbul* ders kitaplarında, kelime yapısı bilgisi kazandırma kapsamında değerlendirilebilecek bir etkinlikle karşılaşmamıştır. *Yedi İklim* ders kitabında ise az sayıda etkinlik sunulmuştur. Kelimelerin yapı özellikleri, anlam ve sesletim üzerinde belirleyici unsurlardan biridir. Bu sebeple Türkçe ders kitaplarında, farklı dil becerilerini geliştirmeyi hedefleyen daha fazla yapı etkinliğine yer verilmesi gerektiği görüşüne ulaşılmıştır. Çalışma kitaplarındaki yapı etkinliklerinde de ders kitaplarına benzer bir durumun söz konusu olduğu görülmüştür. *Yeni Hitit* ve *İstanbul* çalışma kitaplarında, kelime yapısı bilgisi kazandırma kapsamında değerlendirilebilecek etkinliklerin bulunmadığı belirlenmiş, *Yedi İklim* çalışma kitabında az sayıda etkinliğin sunulduğu görülmüştür. Bu etkinlikler dil becerilerini geliştirme açısından kapsayıcı bulunmamıştır.

Anlam etkinlikleri bakımından İngilizce ders kitapları incelendiğinde *Empower* ders kitabının etkinlik sayısı bakımından öne çıktığı görülmüştür. Bununla birlikte *Empower* ders kitabında, metin merkezli ve anlam-tür, anlam-yapı ilişkilendirmelerinin farklı içeriklerle sunulduğu etkinliklerin bulunduğu tespit edilmiştir. İlgili etkinlikler daha çok okuma becerilerine yönelik olarak hazırlanmıştır. Okuma becerilerine yönelik etkinlikleri konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlikler izlemiştir. Bu sebeple etkinliklerde dil becerileri ile ilişkilendirme konusunda dengeli bir dağılım tespit edilmemiştir. *New Headway* ders kitabında yer alan anlam etkinlikleri genel olarak tür ve yapı özellikleri ile ilişkilendirilmiştir. Bu etkinliklerde leksikal değişikliklere dikkat çekilmiş; kelime anlamlarının ana dili/birinci dili İngilizce olan ülkelere göre gösterdiği değişikliklere sıkça yer verildiği belirlenmiştir. Okuma becerilerine yönelik etkinliklere öncelik verilmesinin yanında, dinleme becerisinin geliştirilmesine yönelik anlam etkinliklerinin de dikkate değer bir yoğunlukta sunulduğu görülmüştür.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Anlatma becerilerine ilişkin anlam etkinliklerine ise daha fazla yer verilmesi gerektiği kanısına varılmıştır. *Face2Face* ders kitabında bulunan kelime anlamı etkinlikleri daha çok kelime türleri ile ilişkilendirilerek sunulmuştur. Diğer iki kitaptan farklı olarak anlatma becerilerini geliştirmeye ilişkin etkinliklere, iletişim odaklı yaklaşıma uygun olarak, fazlasıyla yer verildiği görülmüştür. İngilizce çalışma kitaplarındaki anlam etkinlikleri incelendiğinde *Face2Face* çalışma kitabının, etkinlik sayısı bakımından diğer iki kitaptan önde olduğu görülmüştür. Söz konusu etkinlikler büyük oranda kelime türleri ile ilişkilendirilmiş, bazı etkinliklerde ise anlam-yapı bağlantısı üzerinde durulmuştur. Etkinliklerin dil becerilerine yönelik dağılımı dengeli değildir, okuma becerilerine yönelik etkinliklerin diğer becerilere kıyasla ağırlıkta olduğu görülmüştür. *Empower* çalışma kitabında yer alan anlam etkinliklerinde anlam-tür ilişkilendirmelerine ağırlık verildiği tespit edilmiş, bazı etkinliklerde anlam-yapı bağlantısının vurgulandığı görülmüştür. Bu kitapta sunulan etkinliklerde de farklı dil becerilerine yönelik dengeli bir dağılım tespit edilmemiştir. *New Headway* çalışma kitabında da, diğer iki kitaba benzer biçimde anlam-tür, anlam-yapı ilişkilendirilmelerinin kurulduğu etkinliklere yer verildiği görülmüştür. Fakat diğer iki çalışma kitabından farklı olarak bu kitapta yer alan etkinliklerde farklı dil becerilerine yönelik içeriklerin daha dengeli bir dağılımla sunulduğu tespit edilmiştir.

İngilizce öğretimi ders kitapları kelime türü bakımından incelendiğinde *Empower* ders kitabının etkinlik sayısı bakımından önde olduğu görülmüştür. Bu kitapta yer alan tür etkinliklerinin büyük bir kısmında yapı ve anlamla ilişkilendirmelere yer verildiği tespit edilmiştir. Etkinliklerde fiil ve zarf türündeki kelimelere ağırlık verilmiş ve bu etkinlikler çoğunlukla okuma becerisinin geliştirilmesi kapsamında sunulmuştur. Dolayısıyla etkinliklerin dil becerilerini geliştirme bağlamında kapsayıcı olmadığı görüşüne ulaşılmıştır. *New Headway* ders kitabında bulunan tür etkinlikleri ile ilgili dikkat çeken en önemli unsur, söz konusu etkinliklerin metinlerle ilişkilendirme açısından güçlü bulunmamasıdır. Etkinlikler çoğunlukla farklı türdeki kelimelerin cümle içindeki kullanımlarına yöneliktir ve bu etkinliklerde tür-anlam ilişkilendirmelerine ağırlık verildiği tespit edilmiştir. Bu etkinliklerin dil becerileri kapsamındaki dağılımlarının diğer iki ders kitabına göre daha dengeli olduğu kanısına varılmıştır. *Face2Face* ders kitabında yer alan etkinliklerde tür-anlam ilişkilendirmeleri ve okuma becerisini geliştirmeye yönelik içerikler ön plandadır. Fakat dinleme ve konuşma becerilerine yönelik içeriklere de geniş yer verildiği tespit edilmiştir. İngilizce çalışma kitaplarındaki tür etkinlikleri ele alındığında *Face2Face* ve *New Headway* çalışma kitaplarında yer alan etkinlik sayılarının birbirine yakın olduğu sonucuna ulaşılmış, *Empower* çalışma kitabında ise bu iki kitaba kıyasla daha az etkinliğe yer verildiği görülmüştür. Fakat *Empower* ders kitabındaki tür etkinliklerine diğer iki kitaba kıyasla daha fazla yer verildiği dikkate alındığında, ders ve çalışma kitaplarında yer alan etkinliklerin dağılımında bir dengenin sağlandığı söylenebilir. *New Headway* çalışma kitabında sunulan tür etkinliklerinde ise anlam-tür ilişkilendirmelerinin daima gözetildiği tespit edilmiştir. Bu kitapta yer alan az sayıda etkinlik metinle ilişkilendirilmiş, az sayıda etkinlikte tür-yapı ilişkilendirilmesine yer verilmiş ve yine az sayıda etkinliğin yazma ve dinleme gibi farklı becerileri geliştirme amacıyla birlikte sunulduğu görülmüştür. *Face2Face* çalışma kitabında tür-anlam ilişkilendirmelerine ağırlık verildiği görülmüş fakat metin veya cümle odaklı sunulan bu etkinliklerin farklı becerileri geliştirme bakımından yetersiz olduğu kanısına varılmıştır. Buna benzer açıdan yetersiz olduğu tespit edilen *Empower* çalışma kitabında ise, yine diğer iki çalışma kitabına benzer bir biçimde, tür-anlam ilişkilendirmelerine yönelik içeriklerin sunulduğu görülmüştür.

İngilizce öğretimi ders kitaplarındaki kelime yapısı etkinliklerinin sayısında, anlam ve yapı etkinliklerine benzer biçimde, *Empower* ders kitabının üstün olduğu görülmektedir. *Empower* ders kitabında yer alan yapı etkinliklerinin ayırıcı özelliği, ses bilgisi konulu içeriklerle sunulması, dolayısıyla konuşma becerisinin geliştirilmesine odaklanmasıdır. Bu sebeple, *Empower* ders kitabında anlam ve tür etkinliklerinde okuma becerisine verilen ağırlık, yapı etkinliklerinde yerini konuşma becerisine

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

bırakmıştır. *Face2Face* ders kitabında yer alan yapı etkinliklerinde, eklerin kullanım farklılıkları sebebiyle gerçekleşen anlam ayrılıkları vurgulanmıştır. Bu kitapta yer alan etkinlikler metin veya cümle odaklı düzenlenmiş ve dil becerilerine ilişkin dengeli bir dağılımın sunulmadığı kanısına varılmıştır. *New Headway* ders kitabında bulunan yapı etkinliklerinde ses bilgisine ağırlık verilmesi, bu bakımdan *Empower* ders kitabındaki etkinliklerle ilişkilendirilebilir fakat *New Headway* ders kitabında, yapı-anlam ve yapı-tür ilişkilendirmelerinin olduğu da görülmektedir. Bu kapsamda birleşik kelimeler ve ortaya çıkan anlam farklılıklarına yönelik etkinlikler dikkat çekmektedir. Etkinlik içerikleri farklı dil becerilerine seslenmemektedir. İngilizce çalışma kitaplarındaki yapı etkinliklerinin dağılımında ise *New Headway* ve *Empower* çalışma kitaplarının yakın oldukları fakat *Face2Face* çalışma kitabının diğer iki kitaptan daha az sayıda etkinliğe yer verdiği tespit edilmiştir. *New Headway* çalışma kitabındaki yapı etkinliklerinde farklı becerileri geliştirmenin amaçlanması dikkat çekicidir. Bu etkinlikler ağırlıklı olarak ses bilgisi kapsamında geliştirilmiştir. *Empower* çalışma kitabındaki yapı etkinlikleri de ses bilgisi kapsamında sunulsa da bu etkinliklerin dil becerilerini geliştirmeye yönelik çeşitlilik açısından yeterli olmadığı kanısına varılmıştır. *Face2Face* çalışma kitabında yer alan, okuma becerisini geliştirme odaklı yapı etkinliklerinin büyük bölümü ise cümleler bağlamında sunulmuştur.

İleri seviyede Türkçe öğrenen öğrenciler, konu ve içerik açısından zengin, uzun metinleri anlayabilmeli, metinlerdeki anlam bağlantılarını tanımlayabilmeli, sözlü ve yazılı anlatımlarını uygun biçimde yapılandırabilmelidir (Parlak Kalkan ve Kırış, 2023). Uzmanlık alanlarından farklı içeriğe ve farklı anlatılara sahip olan metinleri, farklı mesleki yazıları anlayabilmelidir (Er, 2022). Aynı zamanda öğrenciler, dil kullanımında yalnızca dil bilgisi kurallarına uyumlu ifadeler oluşturmaya odaklanmak yerine, günlük yaşamda karşılığı bulunan, kültür aktarımına hizmet eden deyimleri ve atasözlerini de öğrenmeli, seviyelere uygun bir biçimde bu öğrenme desteklenmelidir (Göçen ve Çakır, 2022). Parlak Kalkan ve Kırış (2023) araştırmalarında, C1 seviyesindeki öğrencilerin duygu ve düşüncelerini aktardıkları ifadelerinde kullandıkları kelimelerin başlangıç seviyesindeki öğrencilerin kullandıkları kelimelere yakın olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre öğrenciler ifadelerinde, C1 seviyesindeki az sayıda kelimeyi sıklıkla tekrar ederek kullanmışlardır. Diller arası aktarım süreci, sadece ana dilinden yabancı dile yönelik olmayabilir; bir kişi bildiği bir yabancı dilden bir başka dile de aktarımlarda bulunabilir. Bu sebeple aktarımlarda öğrencilerin ana dilleri, kültürel temelleri ve bildikleri dilleri birbirleri ile ilişkilendirme şekilleri de göz önünde bulundurulmalıdır (Kaya, 2023). Dolayısıyla yabancılara Türkçe öğretimi sürecinde öğrencilerin sahip olduğu kelime bilgisi de ders kitabı hazırlık sürecinde dikkate alınmalıdır (Serin ve Mert, 2023). Türkçenin ve İngilizcenin ileri yabancı dil olarak ileri seviyede öğretimine yönelik hazırlanmış olan ders ve çalışma kitaplarında sunulan kelime etkinlikleri incelendiğinde, İngilizce öğretimi kitaplarının etkinlik sayısı ve içerik zenginliği açısından öne çıktığı görülmektedir. Etkinlikler içerik açısından değerlendirildiğinde Türkçe öğretimi kitaplarında kelime anlamı odaklı, bağlam içerisinde sunulan, dil becerilerini geliştirme açısından kapsayıcı olan etkinlik sayısının artmasına yönelik içerikler sunulmasının gerektiği kanısına varılmıştır. Özellikle tür odaklı etkinliklerde hem sayı olarak hem de içerik zenginliği bakımından daha nitelikli etkinliklere ihtiyaç duyulduğu görülmüştür. Türkçe öğretimi kitaplarında nitelikli ve zengin kelime havuzuna sahip birçok metne yer verilse de etkinliklerde bu zengin içerikten yeterince faydalanılmadığı tespit edilmiştir. İleri seviye yabancı dil öğretimi kitaplarında, İngilizce öğretimi kitapları arasında bulunan *Empower*'da örneklerine yer verildiği gibi, önceki/sonraki etkinliklere atıfta bulunarak öğrenilenlerin tekrarlanmasına imkân tanıyan etkinliklere yer verilmesi, kelime bilgisine ilişkin kazanımların kalıcı olmasını sağlayacaktır.

Kelime öğretiminde en büyük rol oynayan öğretim malzemeleri, öğrencilere sunulan metinlerdir. Metinler öğrencilerin seviyelerine göre belirlenmelidir. Cümle uzunluğu, mecazlı anlatımlar, soyut ifadeler, anlamı bilinmeyen ifadeler, metin-ön öğrenme ilişkisi, ilgi çekicilik gibi birçok faktör metin

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

seçiminde belirleyicidir. Bu sebeple metinlerin biçim ve içerik olarak kapsamlı bir biçimde değerlendirildiği daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Yabancılara Türkçe öğretmeyi amaçlayan ders kitaplarında seviyeye göre okunabilirlik büyük önem taşımaktadır. Öğrenci seviyesinin üzerinde veya altında bir zorluk taşıyan metinlerin kullanımı uygun değildir. Öğrencilerin çok kolay bir biçimde anladıkları metinlerin fazlalığı onların öğretim sürecinde sıkılmalarına, anlamakta zorlandıkları metinlerin fazlalığı ise öğretim sürecinden uzaklaşmalarına sebep olabilir. Bu sebeple metinlerin öğrenci seviyesine göre okunabilirliği ve anlaşılabilirliği daima göz önünde bulundurulmalıdır (Erişik, 2021). Ders kitaplarında yer alan metinlerin anlaşılabilirlik düzeyleri ve nitelikleri, dili öğrenen kişinin güdülenmesini ve öğrenme kaygısını doğrudan etkilemektedir. Ders kitaplarında yer verilen metinler öğrenme düzeyi göz önünde bulundurulurken kolaydan zora ve basitten karmaşığa ilkeleriyle seçilmelidir (Mutlu, 2020). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için kullanılan ders kitaplarında söz varlığının gelişebilmesi ve tesadüfi, yani rastlantısal öğrenmenin gerçekleşebilmesi için söz varlığının kullanım alanlarını somutlaştıran okuma kitapları gibi kaynaklardan da yararlanılabilir (Göçen ve Yalçın, 2023). Yetkin bir dil seviyesi olan C1 seviyesinde en karmaşık içeriğe sahip metinler bile öğrenciler tarafından anlaşılabilir. Böylece bu seviyede özgün veya sadeleştirilmiş yazınsal metinlerden rahatlıkla faydalanılabilir. Dilin en yetkin ve estetik temsilcileri olan yazınsal metinler bu amaçla kullanıldığında dil öğretim materyali vasfı kazanmaktadır (Er, 2022).

Bir bütünün parçası olan kelimelerin öğretimi bütünsel bir planlamayı gerektirmektedir. Gelişmiş ve karmaşık bir yapıya sahip olan Türkçenin kelimelerinin ileri seviye öğretiminde, anlam-yapı-tür ilişkilendirmelerinin bir bağlam kapsamında sunulduğu nitelikli, dilin doğasına uygun bir biçimde zengin içerikli ve çok yönlü etkinliklere yer verilmelidir. Bu çalışmada 2013-2018 yılları arasında yayımlanan, Türkçenin ve İngilizcenin yabancı dil olarak ileri seviyede öğretimine yönelik olarak hazırlanmış olan ders ve çalışma kitabı setleri, farklı dillerin öğretim süreçlerine yönelik kelime etkinliklerinin uyarlanabileceği; kelime anlamı, kelime türü ve kelime yapısı kategorileri bağlamında incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler, güncellenen ders ve çalışma kitaplarındaki etkinlikler ile karşılaştırılarak geliştirilebilir, ilgili ders ve çalışma kitaplarında gerçekleştirilen düzenlemelerin tespiti ve analizi için kaynak oluşturabilir.

Kaynakça

- Akarsu, B. (1984). *Wilhelm von Humboldt'ta dil-kültür bağlantısı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Aksan, D. (2006). *Dil, şu büyüklü düzen*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2009). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aytaş, D., & Çeçen, Y. (2010). Ana dili eğitiminde dil bilgisi öğretiminin yeri ve önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (27), 77-89.
- Barın, E., Çobanoğlu, Ş., Ateş, Ş., Balcı, M. & Özdemir, C. (Ed.). (2018). *Yedi İklim Türkçe ders kitabı*. Ankara: Başak Matbaacılık.
- Barın, E., Çobanoğlu, Ş., Ateş, Ş., Balcı, M. & Özdemir, C. (Ed.). (2018). *Yedi İklim Türkçe çalışma kitabı*. Ankara: Başak Matbaacılık.
- Bölükbaş, F. & Yılmaz, M. Y. (Ed.). (2017). *İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitabı*. İstanbul: Kültür Sanat Basımevi.
- Bölükbaş, F. & Yılmaz, M. Y. (Ed.). (2017). *İstanbul yabancılar için Türkçe çalışma kitabı*. İstanbul: Kültür Sanat Basımevi.
- Bromley, K. (2007). Nine things every teacher should know about words and vocabulary instruction. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 50(7), 528-537.
- Chomsky, N. (2002). *Dil ve zihin incelemelerinde yeni ufuklar*. (Çev. F. B. Aydar). Ankara: Ayraç Yayınevi.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com

e-mail: editor@rumelide.com,

tel: +90 505 7958124

phone: +90 505 7958124

- Council of Europe (2001). *Common European framework of reference for languages: learning, teaching, assessment*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, <https://rm.coe.int/1680459f97>
- Council of Europe (2018). *Common European framework of reference for languages: learning, teaching, assessment – companion volume with new descriptors*. Strasbourg, France: Council of Europe Publishing, <https://rm.coe.int/cefr-companion-volume-with-new-descriptors-2018/1680787989>
- Council of Europe (2020). *Common European framework of reference for languages: learning, teaching, assessment – companion volume*. Strasbourg, France: Council of Europe Publishing, <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4>
- Creswell, J. W. (2014). Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları araştırma deseni. S. B. Demir (Çev. Ed.) ve Y. Dede (Çev.). *Nitel yöntemler*. (s. 183-213) içinde. Ankara: Eğiten Kitap. (Orijinal eserin yayın tarihi 2014, 4. Baskı).
- Creswell, J. W. (2014). Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları araştırma deseni. S. B. Demir (Çev. Ed.) ve M. Bütün (Çev.). *Araştırma yaklaşımının seçimi*. (s. 3-23) içinde. Ankara: Eğiten Kitap. (Orijinal eserin yayın tarihi 2014, 4. Baskı).
- Cunningham G., Bell, J., Clementson, T. & Redston, C. (2013). *Face2Face advanced student's book*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Demircan, Ö. (2013). *Yabancı dil öğretim yöntemleri*. İstanbul: Der Yayınları.
- Demirdöven, G. H. (2021). 2020 Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi (CEFR) metninde bulunan dilbilgisel yeterliklerin incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö10), 339- 351. doi: 10.29000/rumelide.1011952.
- Develi, H. (2012). *Dil doktoru, dile ve Türkçeye dair yazılar*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Doff, A., Thaine, C., Puchta, H., Stranks, J. & Lewis-Jones, P. (2016). *Empower advanced student's book*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Er, M. (2022). Yabancılara Türkçe öğretiminde yazınsal metinler: Gazi Üniversitesi Tömer yabancılar için Türkçe seti C1 düzeyi örneği. *Erciyes Akademi, Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu Özel Sayısı*, 1501-1510. DOI: 10.48070/erciyesakademi.1192181
- Ergin M. (2009). *Edebiyat ve eğitim fakültelerinin Türk dili ve edebiyatı bölümleri için Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak
- Erişik, H. (2021). Yabancılar için Türkçe okuma kitaplarının okunabilirliği: Türkçenin sesi Yunus Emre örneği. *Journal of Sustainable Educational Studies*, 2(3), 1-14.
- Göçen, G., & Çakır, G. (2022). Yabancılar için hazırlanmış “Yenisey (C1+)” Türkçe okuma kitabında yer alan söz varlığı ögeleri. *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, (Ö1), 189- 225.
- Göçen, G., & Yalçın, Ş. (2023). “Türkçenin Sesi Yunus Emre (C1-C2)” okuma kitabındaki söz varlığı unsurları. *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, (Ö2), 144-160.
- Gürbüz, S. & Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Güzel A. & Barın E. (2016). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Hayran, T. & Yazıcı Okuyan, H. (2020). Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında terim öğretimi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (54), 336-360.
- İpek, Ö. F. & İpek Eğilmez, N. (2023). Evaluation of English and Turkish language teaching textbooks according to CEFR criteria. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(1), 372-390. DOI: 10.19171/uefad.1184093
- Kara Özkan, N. & Nurlu, M. (2020). Yabancı dil olarak türkçenin öğretiminde bağlam temelli kelime öğretim yöntemi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (56), 385-410.
- Karaağaç, G. (2009). *Türkçenin söz dizimi*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi | RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com | e-mail: editor@rumelide.com,
tel: +90 505 7958124 | phone: +90 505 7958124

- Karababa, Z. C. & Karagül, S. (2014). Yurt dışındaki Türklere Türkçe öğretmenlerin sınıf içi uygulamalara yönelik görüşleri. *Millî Eğitim Dergisi*, (204), 155-166.
- Karadağ, Ö. (2019). *Kelime öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Karatay, H. (2007). Kelime öğretimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 141-153.
- Kaya, M. (2023). Yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce öğretiminde aktarımlarla ilgili çalışmaların analizi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 12(3), 1305-1319.
- Larrotta, C. (2011). Second language vocabulary learning and teaching: Still a hot topic. *Journal of Adult Education*, 40(1), 1-11.
- Maxwell, J. A. (2010). Using numbers in qualitative research. *Qualitative Inquiry*, (16), 475-482.
- McLarty, R. (2016). *Empower advanced workbook with answers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Merriam, S. B. (2018). Nitel araştırma. S. Turan (Cev. Ed.) ve S. Turan & D. Yılmaz (Çev.). *Araştırmanın desenlenmesi ve örneklem seçimi*. (s. 55-82) içinde. Ankara: Nobel. (Orijinal eserin yayın tarihi 2009, 3. Baskı).
- Mutlu, H. H. (2020). Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında (İstanbul Yabancılar için Türkçe Öğretim Seti, Yedi İklim Öğretim Seti) yer alan metinlerin okunabilirlik düzeylerinin incelenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8(22), 371-386. DOI: 10.33692/avrasyad.728455
- Onan, B. (2017). Dil bilgisi öğretiminde sentezci yaklaşım. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6(4), 2627-2638.
- Parlak Kalkan, G. & Kırış, A. (2023). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen C1 düzeyi öğrencilerinin yazma becerisindeki kelime sıklıkları. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 78-86. DOI: 10.29000/rumelide.1330402
- Read, J. (2004). Research in teaching vocabulary. *Annual Review of Applied Linguistics*, 24, 146 – 161.
- Serin, N. & Mert, O. (2022). Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'yle bu kitapları kullanan öğrencilerin söz varlığının karşılaştırılması. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (27), 140-161. DOI: 10.29000/rumelide.1104164.
- Sever, S. (2000). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Soars, L. & Soars, J. (2014). *New Headway advanced student's book*. Oxford: Oxford University Press.
- Soars, L. & Soars, J., Falla, T. (2014). *New Headway advanced workbook with key*. Oxford: Oxford University Press.
- Sönmez, V. & Alacapınar, F. (2018). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şengezer, M. & Doyuran, Z. (2021). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde sözcükler arası anlam ilişkileri: Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe örneği. *Dil Dergisi*, 172(1), 108-127. DOI: 10.33690/dilder.762806
- Tims, N., Cunningham G., Bell, J., & Redston, C. (2013). *Face2Face advanced workbook with key*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Uzun, N. E. (Ed.). (2013). *Yeni Hitit yabancılar için Türkçe çalışma kitabı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Uzun, N. E. (Ed.). (2014). *Yeni Hitit yabancılar için Türkçe ders kitabı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Vural, H. & Böler, T. (2011). *Ses ve şekil bilgisi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi | RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com | e-mail: editor@rumelide.com,
tel: +90 505 7958124 | phone: +90 505 7958124